

ULUSLARARASI AF ÖRGÜTÜ KAMUOYU AÇIKLAMASI

19 Haziran 2025 İndeks: 44/9471/2025

TÜRKİYE: “NEFES ALAMIYORUM”

19-26 MART ARASINDAKİ KİTLESEL PROTESTOLAR BAĞLAMINDA İŞKENCE VE DİĞER TÜRDE KÖTÜ MUAMELE İDDİALARI SORUŞTURULMALI

Uluslararası Af Örgütü, Türkiye yetkililerini, 19-26 Mart 2025 tarihleri arasında gerçekleşen kitlesel ve büyük ölçüde barışçıl protestolar sırasında ve sonrasında kolluk görevlileri tarafından işkence ve diğer türde kötü muamele dahil insan hakları ihlalleri iddialarına ilişkin hızlı, bağımsız, tarafsız ve etkili soruşturmalar yürütmeye çağırmaktadır.¹

On binlerce kişi, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı (İBB) ve Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) cumhurbaşkanı adayı olan Ekrem İmamoğlu ile İBB'de çalışan ve belediye ile bağlantılı olan diğer 91 kişinin 19 Mart 2025 tarihinde gözaltına alınmasına tepki olarak Türkiye genelinde büyük oranda barışçıl olarak gerçekleştirilen kitlesel mitinglere ve protestolara katıldı. İmamoğlu ve diğer 53 kişi 23 Mart'ta tutuklandı.² Bu protestolar, CHP tarafından düzenlenen resmi mitingler bağlamında gerçekleşti. İstanbul, İzmir, Ankara ve Manisa dahil birçok ilde valilikler tüm toplantı ve gösteri yürüyüşlerini önceden yasakladı ve İstanbul Valiliği, ilk dört günlük yasağın sona ermesinin ardından 23 Mart'ta yasaklama kararının süresini dört gün daha uzatarak kente giriş ve çıkışları kısıtladı. İstanbul'da yasaklar, Saraçhane Meydanı'nda İBB binası önündeki CHP mitinglerine katılmak üzere toplanan on binlerce kişiye karşı başlangıçta uygulanmadı; ancak resmi mitingler bittikten sonra kolluk kuvvetleri toplananlara müdahale etti.

CHP mitinglerinin ardından kolluk görevlileri kalabalığı dağıtmak için aşırı güç kullandı ve yetkililerin açıkladığına göre, 19-26 Mart arasında ülke genelinde 1.879 kişiyi protesto alanlarında ve evlerinden gözaltına aldı.³ Mart sonunda, İstanbul, İzmir ve Ankara gibi şehirlerden çoğunluğu üniversite öğrencilerinden oluşan 300'den fazla kişi tutuklanırken, diğer yüzlerce kişi hakkında da ev hapsi, yurtdışına çıkış yasağı ve emniyette imza verme gibi adli kontrol tedbirleri getirildi.⁴ İstanbul'da Saraçhane Meydanı'ndaki protestoları haber yapan yedi gazeteci 24 Mart'ta yapılan ev baskınlarıyla gözaltına alındı.⁵ Hakkında yakalama kararı çıkarılan sekizinci gazeteci evinde değildi ancak sekiz gazetecinin hepsi hakkında 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu uyarınca iddianame hazırlandı.⁶ Ayrıca polis, İstanbul'daki protestolarda bulunan dört avukatı gözaltına aldı. Bu avukatlar hakkında da 2911 Sayılı Kanun uyarınca iddianame hazırlandı.⁷

İnternet özgürlüğünü takip eden NetBlocks⁸ adlı kuruluşun açıkladığına göre, protestoların ilk iki gününde yetkililer, sosyal medyaya ve mesajlaşma uygulamalarına ağır kısıtlamalar getirdi; sosyal medya platformlarına protestolarla ilgili içerikleri

¹ 18 Mart'ta İstanbul Üniversitesi, İBB Başkanı İmamoğlu'nun 1994 yılında aldığı diploması ile diğer 27 kişinin diplomalarını iptal etti. İmamoğlu 19 Mart'ta yolsuzluk iddiaları ve terörle bağlantılı suçlardan gözaltına alındı, 23 Mart'ta yolsuzluk suçlarından tutuklandı. Haziran 2025 başı itibarıyla, iki ayrı suç başlığı altında yürütülen soruşturmalar devam etmektedir. İmamoğlu, 2028 yılında yapılacak cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Cumhuriyet Halk Partisi'nin adayı olarak seçilmek üzereydi. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adaylık koşullarından biri, üniversite mezunu olmaktır. Haziran ayı başına kadar gerçekleşen dört gözaltı dalgasında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile ilçe belediyelerinin onlarca seçilmiş temsilcisinin yanı sıra çalışanları da gözaltına alındı.

² 23 Mayıs itibarıyla, Ekrem İmamoğlu ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne yönelik başlatılan soruşturma kapsamındaki dört ayrı gözaltı dalgasında 210 kişi gözaltına alındı, en az 70 kişi tutuklandı. <https://medyascope.tv/2025/05/23/dalga-dalga-ibb-operasyonlari-bugune-kimler-tutuklandi/>

³ İçişleri Bakanı Ali Yerlikaya, <https://x.com/AliYerlikaya/status/1905234130650243359>

⁴ <https://www.bbc.com/turkce/articles/cvgp1x1rpj1o>

⁵ <https://www.bbc.com/turkce/articles/ce8447jpr7po>

⁶ Sekiz gazeteci arasında AFP fotomuhabiri Yasin Akgül, NOW Haber muhabiri Ali Onur Tosun, bağımsız fotomuhabirler Bülent Kılıç, Zeynep Kuray ve Hayri Tunç, İstanbul Büyükşehir Belediyesi fotomuhabiri Kurtuluş Arı ve Bakırköy Belediyesi fotomuhabiri Gökhan Kam yer almaktadır. Gazeteciler hakkında 2911 Sayılı Kanun'un 'kanuna aykırı toplantıya katılanların ihtara rağmen dağılmaması' suçunu düzenleyen 32/1 Maddesi uyarınca dava açıldı. Gazeteciler ile aynı madde kapsamında haklarında iddianame hazırlanan dört avukatın dosyaları, 18 Nisan 2025 tarihinde İstanbul 62. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen ilk duruşmada ayrıldı.

⁷ 2025/11935 No'lu iddianame, 28 Mart 2025.

⁸ <https://x.com/netblocks/status/1902230361968427206>

engelleme talimatları da buna dahildi. X, YouTube, Instagram, Facebook ve TikTok gibi belli başlı sosyal medya platformları ve Telegram, Signal ve WhatsApp gibi mesajlaşma uygulamaları, belediye başkanı ile diğerlerinin gözetimine alındığı 19 Mart'ta sabah 07.00'den itibaren bant genişliği kısıtlamasına maruz kaldı. İnternet bant daraltmaları herkesin bilgiye ve neler olduğuyla ilgili haberlere erişimini ciddi oranda kısıtladı. Kısıtlamalar 42 saat sonra, 21 Mart'ta kaldırıldı.

ÖZET BULGULAR

Uluslararası Af Örgütü araştırmacıları, 19-26 Mart tarihleri arasında İstanbul, İzmir, Ankara ve Kocaeli'de düzenlenen büyük oranda barışçıl protestolar sırasında polis hukuka aykırı güç kullanımına maruz kalan protestoculardan ve bir protestocunun avukatından toplam 17 tanıklık topladı. Ayrıca, kolluk görevlileri tarafından hakları ihlal edilen çok sayıda protestocunun avukatlarıyla görüştü. Uluslararası Af Örgütü aynı zamanda İstanbul'da Sulh Ceza Hakimlikleri'nin⁹ verdiği 36 kararı inceledi; bu kararlarda, gözetimine alınan en az 32 protestocunun ve/veya avukatlarının hakimlikteki ifadeleri sırasında polis tarafından kötü muameleye maruz bırakıldıklarına ilişkin beyanları da kayda geçti. İlave, Uluslararası Af Örgütü'nün Kanıt İnceleme Laboratuvarı, İstanbul, İzmir, Ankara, Aydın, Eskişehir, Bursa, Kayseri ve Muğla'da sokaklara çıkan, büyük bir kısmı barışçıl olan protestoculara karşı polis hukuka aykırı güç kullanımını gösteren, basında çıkan ve sosyal medyada paylaşılan 53 videoyu ve diğer görüntüleri doğruladı.¹⁰

Uluslararası Af Örgütü, 19-26 Mart tarihleri arasında kolluk görevlileri tarafından barışçıl protestocuların darp edilmesi, tekmelenmesi ve yerde sürüklenmesi ve hukuka aykırı olarak doğrudan protestocuların yüzleri ve üst gövdeleri hedef alınarak yakın mesafeden tazyikli su, biber gazı, göz yaşartıcı gaz ve kinetik etkili mermi sıkılması da dahil birçok vakada hukuka aykırı güç kullanıldığını ve bunun sonucunda çok sayıda yaralanma meydana geldiğini, hatta protestocuların hastaneye kaldırıldığını belgeledi. Toplanan tüm bilgiler, uluslararası standartlar ve Türkiye devletinin taraf olduğu sözleşmeler kapsamındaki ilgili yasal yükümlülükleri doğrultusunda değerlendirildi.

Toplanan kanıtlar, kolluk görevlilerinin dağılmakta olan veya direnmeyen barışçıl protestoculara müdahale ettiğini göstermektedir. Halihazırda hareket kabiliyeti kısıtlanmış kişiler de bazı durumlarda kolluk görevlileri tarafından coplarla fiziksel şiddete maruz bırakıldı ve birçok durumda yerde tekmelendi veya sokak boyunca sürüklendi.

Kolluk görevlileri barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını ihlal etmekle kalmadı; aynı zamanda, bazı kolluk görevlilerinin uyguladığı şiddet, işkence ve diğer zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı muamele veya ceza yasağını da ihlal etti. Uluslararası Af Örgütü, özellikle bazı durumlarda kolluk görevlilerinin protestocuları cezalandırmak veya sindirmek amacıyla kasıtlı olarak şiddetli acıya veya ızdıraba maruz bıraktığını değerlendirmektedir.

Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü, polis hukuka aykırı güç kullanımına maruz kalan kişilerin çoğunluğu gençlerden oluşuyordu ve çoğu ilk kez bir protestoya katılmıştı. Birçok genç, isimlerinin gizli tutulmasını talep etti ve polis güç kullanımıyla ilgili resmi suç duyurusunda bulunmaya isteksiz olduğunu vurguladı. Bazıları suç duyurusunda bulundukları takdirde bunun olumsuz sonuçları olabileceğinden endişe ettiğini ifade ederken, diğerleri şikayetlerin ciddiye alınacağına veya maruz bırakıldıklarını öne sürdükleri kötü muameleye ilişkin darp raporu yoksa, şikayetin telafiyle sonuçlanacağına inanmadıklarını belirtti. Ayrıca, isimlerinin bu tür şikayetlerle ilişkilendirilmesi halinde gelecekte istihdam olanaklarının engellenebileceğinden kaygılıydılar. Özellikle, görüşülen 17 kişi arasında hakkında dava açılan bazıları, polise karşı suç duyurusunda bulunmanın davalarının sonucunu olumsuz etkileyebileceği yönündeki ek kaygılarını ifade etti.

Önemli bir husus olarak, Uluslararası Af Örgütü, savcılar haklarında adli kontrol talep ettiği onlarca kişiyle ilgili Sulh Ceza Hakimlikleri'nin verdiği 36 kararı inceledi. Araştırmacılar, bu kişilerin bazıları ile daha sonra görüştü. Kararlar, gözetimine alınan en az 32 protestocunun (veya avukatları tarafından savunulduğu üzere müvekkillerinin), haklarındaki tutuklu yargılama, serbest bırakma veya adli kontrol şartıyla serbest bırakma kararlarının verildiği ifade süreçlerinde, polis tarafından bir tür kötü muameleye maruz bırakıldığını dile getirdiğini göstermektedir. Hakimlik ifadeleri açıklı ve kolluk görevlileri tarafından kendilerine yönelik fiziksel şiddet, ters kelepçenin kötüye kullanımı veya başka bir şekilde gereksiz güç kullanımına ilişkin belirli iddiaları içeriyordu.

⁹ Sulh Ceza Hakimlikleri 2014 yılında, davaların soruşturma aşamasında tutuklama tedbiri gibi kişiyi özgürlüğünden yoksun bırakma, idari kontrol ve bu tür kararlara yönelik itirazların incelenmesi gibi kararlar almak üzere kuruldu. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF\(2017\)004-e#:~:text=Criminal%20judgeships%20of%20peace%20were,courts%20of%20peace%20were%20annulled](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-REF(2017)004-e#:~:text=Criminal%20judgeships%20of%20peace%20were,courts%20of%20peace%20were%20annulled)

¹⁰ Uluslararası Af Örgütü'nün Kanıt İnceleme Laboratuvarı tarafından doğrulanan ve incelenen video görüntüleri, 19-28 Mart tarihleri arasında sosyal medya platformlarında paylaşıldı. Bu videolar, 19-26 Mart tarihleri arasında İstanbul, İzmir, Ankara, Aydın, Eskişehir, Bursa, Kayseri, Kocaeli ve Muğla'da protestoculara karşı hukuka aykırı güç kullanımını göstermektedir.

Türkiye yetkilileriyle yazışma: 25 Nisan 2025 tarihinde Uluslararası Af Örgütü, İçişleri Bakanlığı'na, araştırma bulgularının bir özetini paylaşarak yetkililerin yanıtlarına ve görüşlerine yer vermek amacıyla bir yanıt hakkı mektubu gönderdi; ancak araştırmanın yayımlandığı tarihe kadar herhangi bir yanıt alınmadı.

ULUSLARARASI İNSAN HAKLARINI KARŞILAMAYAN GENEL YASAKLAR

İstanbul, İzmir ve Ankara Valilikleri, bulundukları illerde tüm toplantı ve gösteri yürüyüşlerine 12 güne kadar süreyle geçerli olmak üzere önceden genel yasaklama kararı getirdi. Ardından, İstanbul'un merkezinde ana yollar ve önemli metro hatları da dahil toplu taşıma istasyonları kapatıldı, ilk yasaklama kararının süresi uzatıldığında kente giriş ve çıkışların da kısıtlandığı açıklandı. Ankara'da da yollar geçici olarak kapatıldı.¹¹

İstanbul Valiliği, 19-23 Mart tarihleri arasında 4 gün süreyle her türlü toplantı, gösteri ve basın açıklamasını yasakladı.¹² Yasaklama kararının yasal dayanağı olarak, 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 11/C Maddesi¹³ ile 2559 Sayılı Polis Vazife ve Salahiyet Kanunu'nun 15/H Maddesi gösterildi; ancak adı geçen ikinci kanunda 15/H Maddesi bulunmamaktadır. Tüm protestoların yasaklanması ve yolların kapatılmasına ilişkin ilk karar 22 Mart 2025 tarihinden 26 Mart gece yarısına dek dört gün süreyle uzatıldı. Valilik, genel yasağın uzatılması yönündeki ikinci kararında, "bireysel ya da toplu şekilde kanuna aykırı eylemlere katılması muhtemel şahıs, grup ve araçların ilimize girişlerine ya da ilimizden çıkışlarına izin verilemeyecektir" ifadelerine yer verdi.¹⁴

21 Mart'ta, İzmir ve Manisa Valilikleri, "il genelinde kamu düzenini muhafaza etmek ve oluşabilecek provokatif eylemlerin önüne geçmek için"¹⁵ 21-25 Mart tarihleri arasında her türlü toplantı, gösteri yürüyüşü ve basın açıklamasını yasakladı; İzmir Valiliği daha sonra yasağı dört gün süreyle uzattı.¹⁶

Ankara Valiliği 21 Mart'ta yayımladığı basın açıklamasında, "İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından yürütülen soruşturmalar çerçevesinde yapılan işlemleri protesto amacıyla bazı sosyal medya ve benzeri platformlar üzerinden yapılan provokatif paylaşımlardan ve edinilen diğer bilgilerden halkı provoke etmek suretiyle kanunsuz toplantı ve gösteri yürüyüşleri, akabinde şiddet eylemleri yapılacağı istihbar olunmuştur" ifadelerini kullandı¹⁷ ve bu nedenle 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 17.¹⁸ ve 19.¹⁹ Maddeleri ile 5442 sayılı İller İdaresi Kanunu'nun 11. Maddesinin (A) ve (C) fıkraları gereğince "kapalı ve açık yer toplantıları ile gösteri yürüyüşleri, basın açıklaması, çadır kurma, stant açma, oturma eylemi, imza kampanyası ve benzeri türdeki eylem ve etkinlikler ile el ilanı dağıtılması, pankart/afiş asılması"nı önceden yasakladı. Ankara Valiliği daha sonra yayımladığı bir diğer basın açıklamasında, herhangi bir somut olaya atıfta bulunmadan, "ilimiz genelinde izinsiz eylem ve etkinliklerin devam etmesi, bu eylemlere katılanlar

¹¹ <http://www.izmir.gov.tr/basin-aciklamasi-21032025-02>, <http://www.izmir.gov.tr/basin-aciklamasi-25032025-03>, <http://www.ankara.gov.tr/basin-aciklamasi210325>, <http://www.ankara.gov.tr/basin-aciklamasi2503>, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-25>, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-22>, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-21> <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-20>, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-19>, <http://www.manisa.gov.tr/basin--aciklamasi>.

¹² <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-19>

¹³ 5442 Sayılı Kanun'un 11/C Maddesi: İl sınırları içinde huzur ve güvenliğin, kişi dokunulmazlığının, tasarrufa müteallik emniyetin, kamu esenliğinin sağlanması ve önleyici kolluk yetkisi valinin ödev ve görevlerindendir. (Ek cümle: 25/7/2018-7145/1 md.) Bunları sağlamak için vali gereken karar ve tedbirleri alır. (Ek paragraf: 25/7/2018-7145/1 md.) Vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratabilecek şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde on beş günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlandırabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir.

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5442.pdf>

2559 Sayılı Kanun'un 15. Maddesi, kişilerin kolluk görevlileri tarafından ifadeye çağırılması hakkındadır; ancak protestoların yasaklanmasıyla ilgili tedbirler içermemektedir. Valiliğin basın açıklamasının yayımlanmasının ardından, var olmayan maddeye yapılan atfın hata olduğu varsayılarak açıklama metninde düzeltme yapılmadı. [Son erişim tarihi: 25 Mayıs 2025].

¹⁴ <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2025-23>

¹⁵ <http://www.izmir.gov.tr/basin-aciklamasi-21032025-02> ve <http://www.manisa.gov.tr/basin--aciklamasi>.

¹⁶ <http://www.izmir.gov.tr/basin-aciklamasi-25032025-03>

¹⁷ <http://www.ankara.gov.tr/basin-aciklamasi210325>

¹⁸ 2911 Sayılı Kanun'un 17. Maddesi: Bölge valisi, vali veya kaymakam, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla belirli bir toplantıyı bir ayı aşmamak üzere erteleyebilir veya suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde yasaklayabilir.

¹⁹ 2911 Sayılı Kanun'un 19. Maddesi: Bölge valisi, millî güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla bölgeye dahil illerin birinde veya birkaçında ya da bir ilin bir veya birkaç ilçesinde bütün toplantıları bir ayı geçmemek üzere erteleyebilir. (Değişik ikinci cümle: 30/7/2003-4963/22 md.) Valiler de aynı sebeplere dayalı olarak ve suç işleneceğine dair açık ve yakın tehlike mevcut olması hâlinde; ile bağlı ilçelerin birinde veya birkaçında bütün toplantıları bir ayı geçmemek üzere yasaklayabilir. Kararın özeti yasaklamanın uygulanacağı yerlerde mutad vasıtalarla ilan edilir. Ayrıca, İçişleri Bakanlığına bilgi verilir.

tarafından şiddet kullanılarak; halkın mal ve can güvenliğine karşı tehdit oluşturulduğu ve kamu malına zarar verildiği müşahade edilmektedir” ifadeleriyle yasaklama kararını 1 Nisan sonuna kadar uzattı.²⁰

Uluslararası insan hakları hukuku uyarınca, barışçıl toplanmalara yönelik genel kısıtlamalar “varsayımsal olarak orantısızdır”. Toplanmalara getirilen tüm kısıtlamalar, yetkililer tarafından katılımcıların davranışları veya belli bir toplanma hakkında yapılan vaka bazlı bir değerlendirmeye dayanmalıdır.²¹ “Üç aşamalı test”in (kısıtlamaların yasal dayanağı olması, bir veya birden fazla meşru amaca hizmet etmesi ve bu amaç(lar) doğrultusunda gerekli ve orantılı olması) tüm unsurlarını karşılamayan kısıtlamalar, barışçıl toplanma hakkının ihlalini teşkil eder. Valiliklerin önceden çıkardığı genel yasak kararları, uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki üç aşamalı testi geçemeyen kapsamlı ve geniş çaplı kısıtlamalar getirdi. Bu yasaklar, her bir miting için kısıtlamanın gerekliliği ve orantıllığı hakkında vaka bazlı bir değerlendirme yapılmadan, bir hafta boyunca her akşam gerçekleştirilen ve büyük oranda barışçıl olan kitlesel mitinglere uygulandığı için açıkça orantısızdır.

Ayrıca, İstanbul Valiliği’nin kente giriş ve çıkışları oldukça geniş ifade edilmiş gerekçelerle kısıtlaması, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca barışçıl toplanma ve serbestçe dolaşma özgürlüğü haklarına yönelik bir diğer yersiz müdahale kapsamındaydı.²²

DAĞITMA VE GÜÇ KULLANIMI

Uluslararası Af Örgütü, kolluk görevlilerinin biber gazı, göz yaşartıcı gaz ve kinetik etkili mermileri hukuka aykırı olarak kullanmak ve yaralanmalara yol açan fiziksel şiddet uygulamak yoluyla barışçıl protestolara katılanları dağıtarak, uluslararası insan hakları hukukunu ve standartlarını ihlal ettiği kanaatindedir. Bir protestonun dağıtılması, yakın bir ciddi şiddet tehdidinin, hedefe yönelik gözaltılar gibi daha az müdahaleci tedbirlerle ortadan kaldırılamadığı durumlarda başvurulabilecek istisnai bir tedbir olmalıdır.²³ İlaveyen, güç kullanımından kaçınılmalı ve güç kullanımı gerekliyse, gerekli olan asgari ölçüyle sınırlandırılmalıdır.²⁴

Hem uluslararası hukuk hem de iç hukuk uyarınca, insanların barışçıl olarak toplanma ve fikir ve görüşlerini ifade etme hakları koruma altındadır ve devletler bu hakların kullanımını kolaylaştırmak konusunda pozitif yükümlülüğe sahiptir. BM İnsan Hakları Komitesi’nin 37. Genel Yorumu, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi’ne taraf devletlerin, sözleşmenin barışçıl toplanma hakkını koruyan 21. Maddesi kapsamındaki genel yükümlülüklerine açıklık getirmektedir. Genel Yorum, neyin barışçıl toplanma kapsamına girdiğini tanımlarken, “bazı katılımcıların münferit şiddet eylemleri diğerlerine, düzenleyicilere veya toplanmanın kendisine mâl edilmemelidir” diye belirtmektedir.²⁵ Ayrıca, “[şiddet içeren] münferit davranışlar, tüm toplanmanın barışçıl olmayan bir etkinlik olarak yaftalanması için yeterli değildir.”²⁶ Daha ziyade, şayet toplanmaya katılanların şiddet eylemleri “toplama içerisinde açıkça yaygın bir biçimde” sergileniyorsa, toplanmaya katılım artık barışçıl toplanma hakkı kapsamında korunmaz.²⁷

Bir toplanma ancak istisnai durumlarda dağıtılabilir.²⁸ Barışçıl toplanma hakkı yalnızca *yasal* toplanmaları değil, *barışçıl* toplanmaları koruduğundan, barışçıl olarak devam eden (katılımcıların şiddet eylemlerinin açıkça yaygın olmadığı) bir protesto korunmaya ve kolaylaştırılmaya devam edilmelidir. Dağıtma kararı iç hukuk ve uluslararası hukuka uygun olarak alındığında, güç kullanımından kaçınılmalıdır. Bunun mümkün olmadığı durumlarda, yalnızca gerekli olan asgari güç kullanılabilir. Her tür güç kullanımı mümkün olduğunca, şiddete başvuran veya başvurma tehdidinde bulunan belli bir kişiye veya gruba yöneltilmelidir. Pasif direnişte bulunan kişilere veya gruplara karşı, hafif yaralamadan daha fazlasına yol açması muhtemel güç kullanılmamalıdır. Bir protestocunun davranışları artık barışçıl olarak değerlendirilmediğinde (ve böylelikle kişiyi barışçıl toplanma hakkının koruması dışında bıraktığında) bile, bu kişinin Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi uyarınca, yaşam hakkı ve işkence ve diğer türde kötü muameleden muaf olma hakkı gibi diğer hakları bakidir ve bunlar korunmaya devam edilmelidir.²⁹

²⁰ <http://www.ankara.gov.tr/basin-aciklamasi2503>

²¹ Barışçıl toplanma hakkına ilişkin 37. Genel Yorum (Madde 21), para. 38, s.7 <https://docs.un.org/en/CCPR/C/GC/37>

²² A.g.y., para. 99, s.17

²³ 37. Genel Yorum (2020), para. 85 ve 86, s.15 <https://www.ohchr.org/en/documents/general-comments-and-recommendations/general-comment-no-37-article-21-right-peaceful>

²⁴ Kolluk Kuvvetleri Görevlilerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımı Hakkında BM Temel İlkeleri, 13. İlke. <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/basic-principles-use-force-and-firearms-law-enforcement>

²⁵ 37. Genel Yorum (2020), para. 17

²⁶ 37. Genel Yorum (2020), para. 19

²⁷ 37. Genel Yorum (2020), para. 19

²⁸ 37. Genel Yorum (2020), para. 85 ve 86

²⁹ 37. Genel Yorum (2020), para. 9

Kolluk Kuvvetleri Görevlilerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımı Hakkında BM Temel İlkeleri

Kolluk Kuvvetleri Görevlilerinin Güç ve Ateşli Silah Kullanımı Hakkında BM Temel İlkeleri'nin 12., 13. ve 14. İlkeleri,³⁰ yasadışı toplantı ve gösteri yürüyüşlerine ilişkin polis uygulamalarında devlet yetkililerinin uyması gereken standartları belirlemektedir.

12. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nde yer alan ilkeler uyarınca herkesin kanuna uygun ve barışçıl toplanmalara katılmasına izin verildiğinden, devletler ile kolluk kuvvetleri ve görevlileri, güç ve ateşli silahların yalnızca 13. ve 14. ilkelere uygun olarak kullanılabileceğini kabul eder.

13. Kanuna uygun olmayan ancak şiddet de içermeyen toplanmaların dağıtılmasında, kolluk kuvvetleri yetkilileri güç kullanımından kaçınmalı veya bunun mümkün olmadığı durumlarda, güç kullanımını gerekli olan asgari ölçüyle sınırlandırmalıdır.

14. Şiddet içeren toplanmaların dağıtılmasında, kolluk kuvvetleri yetkilileri ateşli silahları yalnızca daha az tehlikeli yöntemler uygulanabilir olmadığında ve yalnızca gerekli olan asgari ölçüde kullanabilir. Kolluk kuvvetleri yetkilileri, 9. ilkede öngörülen koşullar dışında bu tür durumlarda ateşli silah kullanmamalıdır.

BM İşkenceye Karşı Komite, Türkiye hakkındaki beşinci periyodik inceleme raporunun sonuç gözlemlerinde³¹, "kolluk kuvvetlerinin protestoların denetlenmesi ve dağıtılması bağlamındaki aşırı güç kullanımı iddiası ile kamuya açık toplantılar bağlamında ters kelepçe gibi yasaklı zapt etme yöntemlerinin kullanımına ve 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun, barışçıl toplanma özgürlüğü hakkını ihlal eden gözaltıları haklı göstermek için açıkça keyfi olarak uygulanmasına ilişkin kaygılarını" ifade etti. Komite, Türkiye'ye "ters kelepçe gibi gereksiz acı ve ızdıraba yol açan zapt etme tekniklerinin kullanımını yasaklama ve zapt etmenin yalnızca son çare olarak, mümkün olan en kısa süre için uygulanmasını ve katı düzenleme, denetim ve belgelemeye tabi olmasını sağlama" tavsiyesinde bulundu.

KOLLUK GÖREVLİLERİNİN GÖZALTI UYGULAMALARI

İstanbul'da genel yasak kararının yürürlükte olmasına rağmen, Fatih ilçesindeki Saraçhane Meydanı'nda bulunan büyükşehir belediye binasının önündeki CHP mitinglerinin toplanmasına ve saatlerce sürmesine izin verildi. CHP, 19 Mart'tan 25 Mart'a kadar her akşam, üstü açık bir otobüsün üzerinde sahne kurarak burada konuşmalar yaptı ve şarkılar dinletti.

Ancak resmi mitinglerin sona ermesinden kısa bir süre sonra alanda kalan kalabalığı dağıtmak üzere polis müdahalesi başladı. Yüzlerce protestocu, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun, 'kanuna aykırı toplantıya katılmak ve ihtarla rağmen dağılmamak' suçunu düzenleyen 32.1 Maddesi uyarınca gözaltına alınmış olsa da Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü protestocuların çoğunluğu, polisten herhangi bir uyarı duymadıklarını belirtti. Ayrıca, 32.1 Maddesi kapsamında hakkında dava açılan bazı protestocular, dağılmamakta ısrar ettikleri iddia edilen protestodan birkaç gün sonra evlerinde gözaltına alındı.³² Davaların birinde, çoğu isnat edilen suç tarihinde zaten polis tarafından gözaltında tutulmakta olan 30 protestocu hakkında, 2911 Sayılı Kanun'un 'dağılmama' hükmü uyarınca iddianame hazırlandı.³³ Protestoculara yöneltilen diğer suçlamalar arasında, 'protesto sırasında silah taşımak ve/veya yüzünü örtmek' (2911 Sayılı Kanun Madde 33.1), 'cumhurbaşkanına hakaret' (Türk Ceza Kanunu Madde 299) ve 'suç işlemeye tahrik' (Türk Ceza Kanunu Madde 214) yer almaktadır.

Uluslararası Af Örgütü, barışçıl da olsa 'kanuna aykırı' bir toplanmaya katılmayı ve hatta 'kanuna aykırı' bir protestodan sonra dağılmamayı suç saymanın, uluslararası insan hakları hukuku kapsamında korunan bir eylemin bastırılması yönünde ciddi risk oluşturduğunu vurgulamaktadır. Özellikle, bir toplanmanın 'kanuna aykırı' olarak nitelendirilmesinin

³⁰ <https://www.ohchr.org/sites/default/files/firearms.pdf>

³¹ İşkenceye Karşı Komite (14 Ağustos 2024), *Türkiye hakkında beşinci periyodik inceleme raporunun sonuç gözlemleri* (CAT/C/TUR/CO/5), para. 23(c) https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=CAT%2FC%2FTUR%2FCO%2F5&Lang=en

³² 8 Nisan 2025 tarihinde, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, 19-26 Mart tarihleri arasındaki protestolarla ilgili yürütülen 20 ayrı soruşturmada 819 kişi hakkında kamu davası açıldığını duyurdu. <https://bianet.org/haber/imamoglu-eylemlerine-katilan-819-kisi-hakkinda-kamu-davasi-acildi-306267>

³³ İstanbul 14. Asliye Ceza Mahkemesi'ne sunulan 2025/12156 No'lu iddianame. Davanın ilk duruşması 25 Nisan'da görüldü ve dava 10 Ekim 2025 tarihine ertelendi. Uluslararası Af Örgütü'nün bir temsilcisi tarafından izlenen duruşmadaki ifadelerinde, protestocular ve avukatları, kendilerine yöneltilen 'kanuna aykırı toplantıya katılanların ihtarla rağmen dağılmaması' suçunun gün ve tarihinde polis tarafından gözaltında tutulduklarını açıkladı.

gerekçesi, gerekli de orantılı da olmayan bir yasaklama kararı ise ve/veya toplanmanın dağıtılması yersiz bir müdahale ise yasaklama kararı uluslararası insan hakları hukukuna aykırıdır.

Uluslararası Af Örgütü, 18³⁴, 21 ve 25 Nisan tarihlerinde Şişli ilçesindeki Çağlayan'da bulunan İstanbul Adalet Sarayı'nda görülen, yüzlerce protestocunun yargılandığı ilk altı dava duruşmasının dördünü gözlemledi. Yargılananların neredeyse tamamı mahkemede, İstanbul Valiliği'nin il genelinde protestoları yasakladığından haberi olmadığını söyledi. Yasaktan haberi olduğunu söyleyen az sayıda kişi de, mitinglerin kısıtlama olmadan toplandığını görünce katılmanın kanuna aykırı değerlendirilmeyeceğini düşündüğünü belirtti. Çoğu, protestoları medyada görmüş, bazıları civarda toplanan kalabalığı görünce meraklan katılmıştı. Hoparlörlerden yapılan dağılma uyarılarını duyup duymadıkları sorulduğunda, neredeyse tamamı duymadığını ve yetkililer tarafından uygulanan bant genişliği kısıtlamaları nedeniyle internete ve sosyal medya platformlarına erişemediğini ifade etti.

İSTANBUL: SARAÇHANE PARKI'NDA FİZİKSEL ŞİDDET VE AZ ÖLDÜRÜCÜ SİLAHLARIN HUKUKA AYKIRI KULLANIMI

Uluslararası Af Örgütü'nün araştırması, **19-26 Mart** arasında İstanbul'daki **Saraçhane Meydanı'nda** kolluk görevlileri tarafından büyük ölçüde barışçıl olan protestoculara karşı fiziksel şiddet ve az öldürücü silahların kötüye kullanılması da dahil hukuka aykırı güç kullanımını belgeledi. Araştırma bulguları, kolluk görevlilerinin genellikle uyarıda bulunmadan veya gerilimi azaltmak için çaba göstermeden, hukuka aykırı olarak doğrudan protestocuların üzerine yakın mesafeden ateşlenen biber gazı, göz yaşartıcı gaz ve kinetik etkili mermiler kullandığını göstermektedir. Bu tür silahlar sıklıkla, güç kullanımını düzenleyen uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına aykırı olarak, kullanımların tamamen gereksiz ve orantısız olduğu durumlarda kullanıldı. Az öldürücü silahlar genellikle, copla ve çıplak elle dayak ve tekmelemeyi de içeren diğer fiziksel şiddet türleriyle birlikte kullanılarak, barışçıl toplanma özgürlüğü ve işkence ve diğer türde muameleye karşı korunma haklarına saygı gösterilmediğini ortaya koydu.

Uluslararası Af Örgütü araştırmacıları tarafından belgelenen işkence ve diğer türde kötü muamele iddialarının çoğu, **23 Mart** akşamı Saraçhane Meydanı'nda hem çevik kuvvet hem de sivil giyimli polis memurların aralarında bulunduğu kolluk görevlilerinin dahil olduğu vakalarla ilgilidir.

Uluslararası Af Örgütü tarafından toplanan kanıtlar, kolluk görevlilerinin hiçbir tehdit oluşturmayan insanlara, genellikle birçok kez ve aşırı zarara sebebiyet verecek şekilde bir metreden kısa bir mesafeden biber gazı sıktığını göstermektedir. Bunun sonucunda insanlar alandan güvenli bir şekilde çıkamadı ve birçok kişinin vücutlarında günlerce süren yanma hissi meydana geldi. Uluslararası Af Örgütü'ne konuşan³⁵, **23 Mart'ta** Saraçhane Meydanı'nda bulunan 26 yaşındaki protestocu K.Ç., polisin Bozdoğan Kemerinin yakınında biber gazı sıktıktan hemen sonra 200-300 kişilik bir kalabalığın etrafını sardığını ve bunun üzerine kendisini nasıl bir izdihamın içinde bulunduğunu anlattı. K.Ç., bir metreden kısa bir mesafeden yüzüne beş-altı kez biber gazı sıkıldığını söyledi. Kalabalığın ortasında mahsur kaldığını, etrafı göremediğini ve ayağı sıkıştığı için acı çektiğini ifade etti. Kırılacağı korkusuyla ayağını kurtarmaya çalışırken ayak kabılarından biri çıktı. Olaydan iki hafta sonra Uluslararası Af Örgütü'ne konuşurken, o gece yaşadıklarının önceden var olan agorafobisini [kişinin güvenli bildiği alanı dışındaki yerlerde korku ve endişe duymasına yol açan bir tür kaygı bozukluğu] daha da kötüleştirdiğini söyledi.

23 Mart'ta Saraçhane Meydanı'nda olan Koç Üniversitesi öğrencisi 'Devrim'³⁶, Uluslararası Af Örgütü'ne, saat 23.30 civarı Bozdoğan Kemerinin yakınında biber gazından etkilenen bir arkadaşına yardım etmeye çalışırken birden insanların koşmaya başladığını söyledi. Devrim ve arkadaşı da kaçmaya başladı, o sırada bir metreden kısa mesafeden yüzleri hedef alınarak biber gazı sıkıldı ve kinetik etkili mermiler – biber gazı topları – kullanıldı. Ardından, defalarca coplarla vurulduğu için kafasının arkasının şiştiğini fark ettiğini söyledi. Sırt çantasının sırtını koruduğunu ama daha sonra sırtında bir kızarıklık fark ettiğini anlattı. Devrim o gün yerden topladığı, polisin protestoculara sıktığı kırmızı ve beyaz renkli kinetik etkili mermilerin – biber gazı topları – fotoğrafını Uluslararası Af Örgütü ile paylaştı.

³⁴ Sekiz gazeteci ve dört avukatın da aralarında bulunduğu 189 protestocu hakkındaki ilk iki duruşma 18 Nisan'da görüldü. Çağlayan'daki İstanbul Adalet Sarayı'na erişim o gün ciddi ölçüde kısıtlanmıştı; protestocuların yakınlarının ve yargılamaları haber yapmak isteyen ancak hükümet tarafından verilen turkuaz basın kartı olmayan bazı gazetecilerin duruşmalara katılmasına izin verilmedi. Uluslararası Af Örgütü gözlemcisinin duruşmaya katılmasına son anda izin verildi ve gözlemci duruşmalardan birini izleyebildi.

³⁵ Telefon görüşmesi, 25 Mart 2025.

³⁶ Takma isimdir, telefon görüşmesi, 4 Nisan 2025.

Uluslararası Af Örgütü, **23 Mart**'ta Saraçhane Meydanı'ndaki parkın yakınında olan H.E.A. ve M. adlı iki protestocu ile de görüştü.³⁷ Bu kişiler, saat 23.30 civarında birlikte polis barikatına yakın bir noktada bulundukları sırada polisin kalabalığa dağılması için bir kez anons yaptığını ancak anonstan hemen sonra, insanların alandan ayrılmasına zaman tanımadan biber gazı sıkmaya başladığını söyledi. Polis kalabalığı biber gazı ve kinetik etkili mermilerle uzaklaştırırken, polisten kaçan insanlar parkın çitleri üzerinden atlamaya başladı ve birbirlerinin üzerine düştü; ancak polis biber gazı sıkmaya ve insanları yerde darp etmeye devam etti. H.E.A., yerde 30 kadar kişinin üst üste yığıldığını ve birçoğunun “Nefes alamıyorum” diye çığlık attığını söyledi. H.E.A. ayağa kalkabildiğinde etrafını görmekte zorlanıyordu, alandan çıkmak için metro istasyonuna doğru yürümeye çalışırken üç polis memuru ona doğru dönüp, yakın mesafeden doğrudan üst gövdesine biber gazı sıktı. Diğer bir polis memuru copla karnına vurdu; darbe şiddetli ağrıya yol açtığı için H.E.A. o gece ilerleyen saatlerde hastaneye gitmek zorunda kaldı. M. yere düştüğünde sağ ayakbabisini kaybettiğini ama geri alamadığını söyledi. Kendisini korumak için kaçmaya çalışırken başka bir polis memuru onu yakalayıp saçlarını çekerek tekrar yere düşürdü. Her iki protestocu da psikolojik olarak çok ağır etkilendiklerini belirtti ve polisin protestocuları çembere aldığını ve kovaladığını, bu yüzden protestocuların alandan çıkmak için hangi yöne doğru koşarlarsa koşsunlar polisle karşı karşıya geldiklerini söyledi. M., polisin yaklaşık 30 santimetrelilik bir mesafeden doğrudan yüzüne biber gazı sıktığını aktardı. İki protestocu da vücutlarında, özellikle kollarında ve bacaklarında iki gün boyunca acı verici yanma hissi yaşadığını ifade etti.

POLİSİN HUKUKA AYKIRI OLARAK KİNETİK ETKİLİ MERMİ KULLANIMI YARALANMALARA YOL AÇTI

Saraçhane Parkı'ndaki protestolar sırasında polis kalabalığı dağıtmak için rutin olarak, az öldürücü silahların kullanımına ilişkin uluslararası yönergelere³⁸ göre hukuka aykırı olan kinetik etkili mermiler³⁹ kullandı. Kinetik etkili mermilerin tüm sınırlı kullanımları özel olarak, başkalarına karşı ciddi şiddet eylemlerinde bulunan kişileri hedef almalı ve böyle olduğunda bile, yalnızca şiddeti durdurmak için diğer yöntemler başarısız olduğunda gerçekleştirilmelidir. Buna karşın polis, başkalarına yönelik yakın bir ciddi yaralama veya ölüm tehdidi oluşturmeyen kişilerin üzerine kinetik etkili mermiler sıktı. Birçok vakada polisin kinetik etkili mermi kullanımı insanların vücutlarında ve burun, yanak ve gözler de dahil yüzlerinde yaralanmalara yol açtı. Kinetik etkili mermiler sıklıkla göz yaşartıcı gaz ve biber gazıyla birlikte sıkıldı.

M.A. **23 Mart**'ta Saraçhane Meydanı'nda polis barikatının yakınında bulunduğu sırada, polis protestocuları dağıtmak için biber gazı kullandı. M.A. polisten uzaklaşmaya çalışırken geride ne olduğuna bakmak için arkasına döndüğünde kinetik etkili bir mermi gözüne isabet etti ve bayıldı. Diğer protestocular yardıma gelerek onu ambulansa taşıdı. Sonraki günlerde M.A., vitrektomi ameliyatı⁴⁰ (retinal dokuyu onarmak amacıyla yapılan bir mikrocerrahi işlemi) olmak zorunda kaldı ve bu açıklamanın yayımlandığı tarihte, muhtemelen görme yetisinin tamamen düzelmeyeceğini söyledi.

34 yaşındaki Metin Özken⁴¹ **22 Mart** akşamı Saraçhane Meydanı'ndaki protestodaydı. Saat 20.30 civarı, Bozdoğan Kemerini yakınındaki kalabalığın ortasında olduğu sırada, polis tarafından sıkılan kinetik etkili bir mermi –muhtemelen bir biber gazı topu- sağ kaşının hemen üstüne isabet ederek yaralanmasına ve kanamaya yol açtı. Özken, Uluslararası Af Örgütü'ne, birkaç saat boyunca gözünü açmadığını ve nefes almakta zorlandığını söyledi. Saat 23.00 civarı kendi başına ambulansa ulaşabildi ve burada yarası tedavi edildi. Olaydan neredeyse bir ay sonra Özken'le görüşen Uluslararası Af Örgütü araştırmacısı, darbenin bıraktığı izi gördü.⁴² Metin Özken protestodan iki gün sonra, 24 Mart'ta evine yapılan şafak baskınıyla gözaltına alındı. Gözaltına alan memurların kendisini İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün Vatan Caddesi'ndeki Terörle Mücadele Şubesi'ne götürürken plastik kelepçeyle çok sıkı bir şekilde ters kelepçelediğini ve kafasını aşağı bastırdığını anlattı. Botlarından birinin metal kancasına bağcıkları dolanmıştı, kazayla bükülü olan sağ dirseğinin üzerine düştü. Özken kolundaki şiddetli ağrı nedeniyle kıyafetlerini çıkarırken zorlandığını söyledi.

20, 21, 22 ve 23 Mart'ta Saraçhane Parkı'nda olan bir diğer protestocu C.N., ilk birkaç gece protestocuların Taksim'e yürümek istediğini ancak polisin onları engellediğini belirtti.⁴³ C.N., Uluslararası Af Örgütü'ne, etrafındaki protestocuların

³⁷ Telefon görüşmesi, 8 Nisan 2025.

³⁸ Kolluk Faaliyetlerinde Az Öldürücü Silahlara İlişkin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yönergesi, 2020, https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/CCPR/LLW_Guidance.pdf.

³⁹ Kinetik etkili mermiler, bir kişiye belirli bir mesafeden ateşlenmek üzere genellikle kauçuk, plastik ve diğer malzemelerden üretilen, keskin olmayan darbe mermileridir. Söz konusu protestolar sırasında kolluk görevlileri sıklıkla darbe anında kırılarak ciltte ve gözlerde tahrişe yol açacak şekilde tasarlanmış bir torz içeren, küre şeklinde küçük plastik toplar kullandı. <https://www.amnesty.nl/content/uploads/2024/03/Kinetic-impact-projectiles.pdf?x90417>

⁴⁰ <https://www.hopkinsmedicine.org/health/wellness-and-prevention/vitreotomy>

⁴¹ Yüz yüze yapılan görüşme, 18 Nisan 2025.

⁴² 18 Nisan'da çekilen fotoğraf Uluslararası Af Örgütü arşivinde mevcuttur.

⁴³ Telefon görüşmesi, 11 Nisan 2025.

polisle karşı karşıya gelmek veya şiddete başvurmak istemediklerinin gayet açık olduğunu çünkü birbirlerine sakin kalmalarını söylediklerini aktardı. C.N. **20 Mart**'ta polis kordonuna yakın bir yerde dururken kolluk görevlileri doğrudan yüzüne ve vücuduna biber gazı ve kinetik etkili mermiler sıktı. C.N., "Göze denk getirmeye çalışıyorlardı" dedi. Kinetik etkili mermilerden biri çenesine isabet etti, çenesi kızardı ve şişti. Polis aralarında 3-5 metre olduğunu, diğer bir kinetik etkili merminin arkadaşının gözünün tam bir santimetre altına isabet ettiğini söyledi. Tanıklığına göre, polis aynı zamanda onu yakalayıp kalabalığın içinden çekerek gözaltına almaya çalıştı, karın bölgesini tekmeledi ve karnında kızarıklığa yol açtı. **21 Mart**'ta, polis barikatından daha uzaktaydı ancak bu kez de kinetik etkili bir mermi – muhtemelen bir biber gazı topu- burnuna isabet etti. Bir haftadan uzun süre boyunca vücudunda ağrı ve yanma hissetti.

İŞKENCE VE DİĞER TÜRDE KÖTÜ MUAMELE KAPSAMINA GİREN FİZİKSEL ŞİDDET

Uluslararası Af Örgütü, İstanbul'da kolluk görevlilerinin protestocuları coplarla ve çıplak elle dövdüğü, tekmelediği, yerde sürüklediği ve kafa, sırt, bacak ve karın yaralanmalarına neden olduğu birçok vaka meydana geldiğini tespit etti. En az bir kişi, polisin copla karnına vurması üzerine şiddetli karın ağrısı nedeniyle hastaneye kaldırıldı.

Uluslararası Af Örgütü, protestoları haber yapan gazetecilerin de kolluk görevlileri tarafından fiziksel şiddete ve hukuka aykırı olarak az öldürücü silah kullanımına maruz kaldığını belgeledi. **20 Mart** akşamı saat 20.30 civarında Saraçhane Meydanı'nda protestoları takip eden gazeteci Y.Ç., Saraçhane Parkı'nda polis kordonu yakınında polisin öğrencilere müdahalesini kayda aldığı sırada darp edildi. Polis Y.Ç.'yi yakaladı ve Y.Ç.'nin üç-dört sıra olarak tarif ettiği polis kordonunun arkasına çekti. Orada en az 10 çevik kuvvet polisi Y.Ç.'yi yumrukladı, tekmeledi ve ona dirsekleriyle vurdu. Y.Ç. aynı zamanda kendisine biber gazı kapsülü olabileceğini söylediği sert bir cisimle vurulduğunu hissettiğini söyledi. Darp edildiği sırada, üst düzey bir memur olduğunu düşündüğü bir kişi, "Kafasına vurmayın" diye bağırdı. Fiziksel şiddet ancak memurları gazeteci olduğuna ikna edebilmesinin ve basın kartını göstermesine izin verilmesinin ardından durdu. Uluslararası Af Örgütü, Y.Ç.'nin vücudunda darp edildiği sırada oluşan yumuşak doku şişliği ve sıyrıkları belgeleyen adli raporu⁴⁴ inceledi.

Bir diğer protestocu U.L.⁴⁵ de **23 Mart**'ta Saraçhane Meydanı'ndaydı. Birkaç yüz kişinin toplandığı Bozdoğan Kemerinin yakınındaydı. Bazı protestocular tarafından birkaç adet torpil atıldı ancak U.L. kendisinin hiçbir şey fırlatmadığını söyledi. Polis herhangi bir uyarıda bulunmadan, toplanan kalabalığın üzerine kinetik etkili mermiler sıkmaya başladı ve biber gazı kullandı. Numaralı gözlük kullanan U.L. etrafındakilere sıkılan biber gazından etkilendi. Parka doğru uzaklaşarak gözlüklerini çıkardı ve giysisinin koluyla yüzünü sildi. Aniden bir polis memuru, gözlüklerini tuttuğu sağ elini yakaladı ve kolunu arkasından bükte. U.L., "Elimde gözlüklerim var, onlar olmadan göremem" dedi. Polis memuru sonra gözlükleri alıp kırdı, kolunu daha da bükerek onu öne doğru eğilmeye zorladı. U.L. plastik kelepçeyle ters kelepçelendi. 6-7 çevik kuvvet polisi, yüzü ve kafası da dahil U.L.'yi tekmelemeye ve tokatlamaya başladı. Biri, üst gövdesinin sağ tarafına uçan tekme attı. U.L., maruz kaldığı darp nedeniyle dışlarının bazılarının yerinden oynadığını söyledi. Aynı zamanda tehditlere ve hakaretlere maruz kaldı; polis annesine ve kız kardeşine yönelik cinsel şiddet tehdidinde bulundu. U.L. kendisini darp ettikleri sırada, "Ananı bacını sikeyim. Orosu çocuğu, 36 saattir uyumuyoruz. Ne işiniz var burada, alın size demokrasi" dediklerini anlattı. U.L. Uluslararası Af Örgütü'yle yaptığı görüşmede tekrarladığı, "Hareket edersen ananı sikerim, konuşursan bacını sikerim" şeklindeki tehditler nedeniyle hiçbir şey söylemediğini ve yapmadığını belirtti.

Bir polis memuru U.L.'nin dizinin arkasına vurarak onu yüzüstü yere düşürdü. Bir diğeri kafasına tekme attı; U.L. burnunun o sırada kırıldığını düşünüyor. Bir başka polis memuru yanlarına gelip, "Arkadaşlar, yeter" dedi. Ardından U.L. yerden kaldırıldı ve kameran yakınındaki bir TOMA'nın yanına götürüldü. Oradaki memurlar tekrar vurmaya başladı, kasklarını da kullanarak dizlerinin arkasına vurdular ve U.L.'yi yere düşürdüler. Bir memur ayağıyla 2-3 kez sırtına bastırdı ve sağ bacağını tekmeledi. Onunla birlikte diğer iki erkek ve bir kadın da gözaltına alınmıştı. U.L., polis memurlarının kadının kafasını TOMA'ya vurduğunu, kadının acıyla çığlık attığını söyledi. Dört kişi, yaklaşık 15 dakika dizleri üzerinde olmak üzere iki saate yakın bir süre aracın yanında tutuldu. Bu süre içinde polis memurları ara ara onlara vurdu; U.L.'ye göre fiziksel şiddet toplamda 30 ila 45 dakika sürdü. U.L., diğer 16 kişiyle birlikte saat 01.00 civarı Eyüpsultan Devlet Hastanesi'ne götürüldü. Yaşadıklarını şöyle anlattı: "Otobüste kan revan içindeydim. Hastaneye gidince kelepçeyi çıkardılar ve iki polis beni lavaboya götürdüler. Orada yüzümü aynada gördüm. Burnumdan boğazıma kadar kan ve alımda kurumuş kan vardı. Yüzümü temizlettiler. Burnum acıyordu ve fazla dokunamıyordum. Sonra polislerle birlikte doktorun yanına girdim. Kapı açıktı ve polis kapının yanında hemen odanın içinde durdu."

⁴⁴ SBÜ Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nin hazırladığı 20 Mart 2025 tarihli ve 36566616 numaralı adli rapor.

⁴⁵ Yüz yüze yapılan görüşme, 17 Nisan 2025.

Mahremiyetin güvenceye alınması için sağlık muayeneleri, kural olarak, polis memurlarının görebileceği ve duyabileceği şekilde yapılmamalıdır. Buna karşın U.L., Uluslararası Af Örgütü'ne, polis memurunun muayene odasında yanında durduğunu ve doktor "Anlat bakalım, ne oldu?" diye sorduğunda, U.L.'ye bakıp "sakın ha!" dercesine kaşlarını kaldırdığını söyledi. "Doktora evde bir kaza olduğunu, düştüğümü söyledim. Doktor başka bir şey sormadı" şeklinde konuştu.⁴⁶ Uluslararası Af Örgütü hastanenin düzenlediği geçici tıbbi raporu inceledi. Raporda kaydedilen ayrıntılara göre, yer yer çizikler ve alında bir sıyrık mevcuttu. Uluslararası Af Örgütü'nün incelediği 25 Mart 2025 tarihli ikinci bir adli muayene raporu ise "sağ femur, sol pelvik ağrı; frontalde dermal abrazyonlar ve sol gözde ödem mevcut, vücutta yaygın eklem ağrısı tarifliyor" ifadeleri içeriyordu.⁴⁷

U.L., aradan üç haftayı aşkın süre geçtiği halde hâlâ sağ bacağını kaldırmakta zorlandığını, maruz kaldığını belirttiği fiziksel şiddet nedeniyle hâlâ ağrılarının olduğunu söyledi. Uluslararası Af Örgütü ile yaptığı görüşme sırasında, diz ateline sarılı sağ dizini gösterdi. U.L., 26 Mart'tan 10 Nisan'a kadar tutuklu kaldı ve Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun 32/1 Maddesi uyarınca hakkında dava açıldı. Diğer 62 kişiyle birlikte yargılandıkları davanın ilk duruşması 19 Eylül 2025 tarihinde görülecek. 29 Mayıs'ta tekrar Uluslararası Af Örgütü'ne konuşan U.L., "Devleti devlete şikâyet edemezsin. Adaletle olan güvenimiz sarsıldı. Suç duyurusunda bulunsam bile takipsizlik çıkacak. Hiçbir sonuç çıkmayacak" sözleriyle, maruz kaldığını ifade ettiği kötü muameleyle ilgili suç duyurusunda bulunmadığını belirtti.⁴⁸

Uluslararası Af Örgütü, kimliğinin açıklanmasını istemeyen 27 yaşındaki bir üniversite öğrencisinin avukatıyla⁴⁹ görüştü. Öğrenci, **22 Mart**'ta Saraçhane Meydanı'ndaydı. Miting bittikten sonra gece yarısı saatlerinde polis müdahalesi başlayınca etrafındaki insanlar kaçmaya başladı. Avukatı aracılığıyla paylaştığı bir açıklamada, "Etrafımdaki insanları sakinleştirmeye çalışıyordum. Birden önce saçlarım çekildi, sonra sırtıma tekme yedim, yere düştüm" dedi. Kronik bir nörolojik hastalık tanısı konulan öğrenci, "[Polise] hastayım, lütfen vurmayın dedim. Bana ne dedi polis. Sonra ters kelepçe takıldı. Çevik kuvvet koridor oluşturdu, polislerin arasından geçirilirken 'terörist, vatan haini, orospu çocuğu' diyerek hakaret edildi. Geçerken tekme atıyorlardı. Ayağıma çok basamıyordum, çok tekme yedim. Sürekli düşüyordum. Dizlerim yerdeyken sürüklüyorlardı. Öleceğimi düşündüm. Panik atak geçirdiğimi fark edince sevindim. Çünkü kalbim yeteri kadar zorlanırsa kalp krizi geçiririm ve hiç olmazsa daha fazla işkence görmeden ölürüm diye düşündüm" şeklinde konuştu. Öğrencinin avukatı, Uluslararası Af Örgütü'ne, müvekkili sağlık kontrolü için hastaneye götürüldüğünde bir polis memurunun muayene odasında kaldığını ve müvekkiline kötü muameleyle maruz kalıp kalmadığı sorulduğunda 'hayır' cevabı verdiğini söyledi. Ardından avukat, Uluslararası Af Örgütü araştırmacısına, müvekkilinin polis memurları tarafından götürüldüğü sırada gözle görülür şekilde topalladığının görüldüğü bir video gösterdi. Avukat ayrıca müvekkiline gözaltında tutulduğu dört gün boyunca reçeteli ilaçlarının verilmediğini belirtti.

24 yaşındaki M.Y.⁵⁰ **25 Mart**'ta saat 23.00 sularında Saraçhane Meydanı civarında kuzeniyle birlikteydi. Kalabalığı gördüler ve merak ettiler. M.Y.'nin CHP mitinginden haberi vardı ama oraya mitinge katılmak üzere gitmemişti. Bir süre sonra, miting sona ererken meydandan çıkmaya karar verdiklerinde polis müdahalesi başladı. Bazıları çevik kuvvet polisi olan yedi-sekiz polis memuru çevrelerini sardı. M.Y. ve kuzenine küfürler ederek coplarla vurmaya, tekmelemeye ve yumruklamaya başladılar. M.Y. yere itildi ve birkaç memur tarafından yerde tekmelendi. Yaklaşık beş dakika devam eden fiziksel şiddetten sonra M.Y. ve kuzeni, gözaltı otobüslerinin önünde durduğu kemere doğru götürüldü. Plastik kelepçeyle sıkı bir biçimde kelepçelenen M.Y., elleri kelepçeliyken de nasıl kötü muameleyle maruz kaldığını anlattı. Yere yüz üstü yatırılarak bacaklarına ve sırtına tekme atıldı. Bir memur, botunun topuğuyla en az altı kez M.Y.'nin sol yanağına vurdu. M.Y., Uluslararası Af Örgütü'ne, neredeyse iki hafta boyunca yüzünde ve çenesindeki şiddetli ağrı nedeniyle ağzını açamadığını söyledi. En az altı saat ters kelepçeyle tutuldu ve gözaltıdan önce sağlık kontrolü için sabah 06.00 sularında hastaneye götürüldü. O zamana kadar elleri ciddi şekilde şişmiş ve morarmıştı. Mahrem olarak gerçekleştirilen ancak kapıda bir güvenlik görevlisinin bulunduğu muayene sırasında, M.Y. doktora tüm kötü muamele belirtilerini gösterdi ve bu ayrıntıların hastanedeki tıbbi raporda kayıt altına alındığını düşünüyor.⁵¹ Uluslararası Af Örgütü, M.Y.'nin İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde verdiği ve gözaltına alındığı sırada maruz kaldığı kötü muameleyi anlattığı ifadeyi⁵² inceledi. M.Y. 27 Mart'ta, tutuklu yargılama istemiyle sevk edildiği İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği'nde kötü muamele iddialarını yineledi.⁵³

⁴⁶ Uluslararası Af Örgütü'nün gördüğü 24 Mart 2025 tarihli, saat 01.18'de hazırlanan 'geçici adli rapor', U.L.'nin alında sıyrık ve göz etrafında yer yer çizik bulunduğunu kaydetmektedir. Rapor ayrıca, U.L.'nin Uluslararası Af Örgütü'ne anlattıklarıyla çelişir şekilde, 'polis tarafından getirilen hastanın herhangi bir şikayeti yok' diye belirtmektedir. A-177295- 4400- 023 numaralı rapor arşivde mevcuttur.

⁴⁷ Şişli Etfal Hastanesi tarafından saat 22.28'de hazırlanan 25 Mart 2025 tarihli ve 835380 numaralı rapor. Arşivde mevcuttur.

⁴⁸ Telefon görüşmesi, 29 Mayıs 2025.

⁴⁹ Yüz yüze yapılan görüşme, 20 Nisan 2025.

⁵⁰ Yüz yüze yapılan görüşme, 25 Nisan 2025.

⁵¹ Ne yazık ki, Uluslararası Af Örgütü, avukatının M.Y.'nin dosyasına ekmediği tıbbi raporu inceleyemedi.

⁵² Emniyet Müdürlüğü ifade tutanağı, 26 Mart 2025.

⁵³ İstanbul 1. Sulh Ceza Hakimliği, 2025/269 sorgu numaralı tutuklama kararı, 27 Mart 2025.

Uluslararası Af Örgütü ile yaptığı görüşmede, “Hakim söylediğim hiçbir şeyi dinlemedi ve beni el hareketiyle [cezaevine] gönderdi” dedi. M.Y. 15 Nisan’a kadar tutuklu kaldı ve ev hapsi kararıyla koşullu olarak serbest bırakıldı. Gözaltına alındığı sırada bir motosiklet kaskı taşıdığı için ‘protesto sırasında silah taşımak ve/veya yüzünü örtmek’ (2911 Sayılı Kanun Madde 33.1) suçundan yargılanıyor. Tutukluluğu ve sonrasında ev hapsi nedeniyle M.Y., Uluslararası Af Örgütü ile görüştüğü tarihte barista olarak çalıştığı işini kaybetmişti. İstanbul 50. Asliye Ceza Mahkemesi, 25 Nisan 2025 tarihinde görülen ve Uluslararası Af Örgütü’nün gözlemlediği ilk duruşmada M.Y.’nin ev hapsini kaldırdı.

EREN ÜNER VAKASI – GÖZALTINDA İŞKENCE VE DİĞER TÜRDE KÖTÜ MUAMELE İDDİALARI

Uluslararası Af Örgütü, **24-25 Mart** gecesi polis tarafından gözaltında tutulduğu sırada işkence ve diğer türde kötü muameleye maruz bırakıldığı yönünde son derece ciddi ve inandırıcı iddialarda bulunan, 23 yaşındaki İstanbul Üniversitesi ikinci sınıf öğrencisi Eren Üner⁵⁴ ile görüştü. Üner, protestolarda görev yapan çevik kuvvet polislerinin sosyal medya hesaplarından paylaştığı, gözaltında kötü muamele belirtileri gösteren kişilere ait olduğu düşünülen fotoğrafların ekran görüntülerini 23 Mart’ta kendi sosyal medya hesaplarından paylaşmasının ardından 24 Mart akşamı saat 22.30 civarında evinden gözaltına alındı ve İstanbul Emniyet Genel Müdürlüğü’ne götürüldü. Üner, yaklaşık olarak saat 23.00’ten sabah 05.00’e kadar altı polis memuru tarafından fiziksel ve psikolojik şiddete ve cinsel şiddet tehditlerine maruz bırakıldığını ifade etmektedir. Eren Üner, kendisine yönelik işkence ve kötü muamele iddialarıyla ilgili olarak 8 Nisan 2025 tarihinde İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’na, Uluslararası Af Örgütü ile paylaştığı suç duyurusunda bulundu.

Üner, gözaltına alınırken yaşadıklarını şöyle anlattı: “Polis ters kelepçeli şekilde beni evden çıkartarak sivil polis aracına bindirdi. İki araç beni almaya gelmişlerdi. Bindirildiğim araçta sivil polisler, diğer araçta ise amirleri bulunuyordu. Yolculuğa başlamadan önce amirleri kendi aracından camı açarak ‘ezin onu’ diye bağırdı. İlk önce hastaneye darp raporu almaya gittik. Polis kelepçemi çıkartmadı ve darp raporu alınırken odadan çıkmadı. Hastaneden çıkıp araca bindirildikten sonra amirleri kendi aracından bulunduğum araca geçti. Vatan Emniyet’e olan 10-15 dakikalık yolculuk süresince darp edildim. Yolculuk boyunca bana tokat, yumruk ve tekme atıldı.”

Eren Üner, İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nün Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü’ne götürüldü. Sorgu odasında altı polis memuru olduğunu, aralarında birinin de sosyal medya gönderisini paylaştığı çevik kuvvet polisi olduğunu söyledi. Üner’e defalarca hangi örgüte mensup olduğu soruldu. Üner, “Sorgu odasında her türlü fiziksel ve psikolojik şiddete maruz kaldım. Bu esnada benim üzerime farklı suçları yıkmaya çalıştılar. Haberini yaptığım çevik kuvvet polislerinden bir tanesinin kapısının önüne ‘KORKAK’ diye bir not bırakıldığını ve bunu benim bıraktığımı söylediler. Asla kabul etmedim, kabul etmedikçe beni darp etmeye devam ettiler. Beni çevik kuvvet polislerinin eline vereceklerini ve beni öldüreceklerini söylediler. Hatta tam manasıyla ‘Seni çevik kuvvet polisi otobüsünün arka kapısından sokarız, ön kapısından cesedin çıkar’ cümlesi kullanıldı. Bir süre beni darp etmeyi bıraktılar. O esnada sürekli neden böyle yaptıklarını, yanlış bir şey yapmadığımı, suç işlemediğimi söylüyordum. Ben bu cümleleri sürekli ifade edince, polisler ‘Hukuksuz bir şey yapmadığını nereden biliyorsun?’ diye sordular. Ben de kişisel olarak bir avukat hanımefendiyi tanıdığımı ve ona sorduğumu söyledim. Böyle söyleyince bahsettiğim avukata tecavüz edeceklerini söylediler, tam manasıyla ‘Biz 24 saat çalışıyoruz, kadın yüzü görmüyoruz, avukatın bir gelsin de sikelim onu’ cümlesini kullandılar. Bahsettiğim avukatın beni [görüntüleri paylaşmaya] azmettirdiğini söylediler. Kabul etmedim. Bu yüzden bana fiziksel şiddet uygulamaya yeniden başladılar” dedi.

Eren Üner, memurların cinsel organına dokunmaya çalıştığını, onu cinsel şiddetle tehdit ettiklerini ve ‘ibne’ demek gibi istismar içeren yorumlarda bulunduklarını belirtti. “İşkencenin başından itibaren amirleri benim ardıma cop sokacağını söyledi ve diğer polislerden cop istedi fakat bu gerçekleşmedi. Ayrıca yine amirleri beni çıplak bir şekilde montajlayıp kendi sosyal medyadan paylaşacaklarını, evimin önüne büyük yaştaki eşcinsel insanların gelip mastürbasyon yapacaklarını söylediler. Ayrıca resmi bir dille konuştuğum ve onlara sürekli ‘memur bey’ diye hitapta bulunduğum için benim eşcinsel olduğumu söylediler. Amirleri sonrasında benim cezadan kurtulmak için deli taklidi yaptığımı söyledi ve bana fiziksel şiddet uyguladı” şeklinde konuştu.

Eren Üner önce tekrar sağlık muayenesi için hastaneye, ardından da Çağlayan’daki İstanbul Adalet Sarayı’na götürüldü. Hastanede muayene odasında yine bir polis memuru vardı, bu nedenle Üner doktora maruz kaldığı işkence ve diğer türde kötü muameleyi anlatamadı. Mayıs 2025 sonunda Uluslararası Af Örgütü, Sağlık Bilimleri Üniversitesi (SBÜ) Haseki Eğitim ve Araştırma Hastanesi’nin 25 Mart 2025 tarihinde üç saat arayla hazırladığı iki adli muayene raporunu inceledi. İlk

⁵⁴ Yüz yüze yapılan görüşme, 21 Nisan 2025.

rapor, Eren Üner'in İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siber Suçlarla Mücadele Şube Müdürlüğü'nde gözaltında tutulduğu sırada vücudunda oluşan yaralanmaları açıklamaktadır.⁵⁵

İstanbul 10. Sulh Ceza Hakimliği, Eren Üner'in TCK Madde 136/1 uyarınca 'kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirmek veya yaymak' suçundan tutuklanmasına hükmetti. Üner, Metris cezaevine götürüldü; burada cezaevi yetkilileri, kötü muamele belirtileri nedeniyle Üner'in sağlık kontrolü için tekrar hastaneye götürülmesini istedi. Üner'in 26 Mart 2025 tarihinde Metris cezaevindeki muayenesinin ardından hazırlanan diğer adli muayene raporu da, Üner'in her iki kulağı da dahil vücudunun belli yerlerinde, tartaklanma esnasında meydana geldiğini belirttiği ciddi morarmalara yapılan atıflar içermektedir.⁵⁶

Üner yargılandı ve 9 Nisan 2025 tarihinde görülen ilk duruşmada İstanbul 64. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından kişisel verileri hukuka aykırı olarak ele geçirmek veya yaymaktan suçlu bulunarak üç yıl dokuz ay hapis cezasına mahkum edildi.⁵⁷

Uluslararası Af Örgütü, Üner'in 20 Nisan'da sosyal medya platformu X'te maruz bırakıldığını ifade ettiği kötü muamele ve işkence ile ilgili ayrıntılı ve herkese açık paylaşımı⁵⁸ üzerine Emniyet Genel Müdürlüğü'nün 21 Nisan'da yaptığı, Üner hakkında suç duyurusunda bulunulacağına ilişkin açıklamasından⁵⁹ kaygı duymaktadır. 30 Nisan'da, Eren Üner'in X hesabı "yasal bir talep üzerine Türkiye'de erişime engellendi." Mayıs sonunda, Eren Üner'in avukatı Uluslararası Af Örgütü'ne, 24 Nisan'da CHP tarafından mecliste düzenlenen bir basın açıklaması sırasındaki açıklamalarının ardından Üner hakkında TCK Madde 301 (Türk milletini aşağılamak) ve Madde 217/A (halkı yanıltıcı bilgiyi alenen yayma) kapsamında yeni bir ceza soruşturması açıldığını doğruladı. 1 Haziran itibarıyla, Üner'in işkence ve diğer türde kötü muamele iddialarına ilişkin 8 Nisan 2025 tarihli suç duyurusu hâlâ sonuçlanmamıştı. Avukatı, Uluslararası Af Örgütü'ne, 27 Mayıs 2025 tarihinde bir müfettişin, olayda adı geçen polis memurlarıyla ilgili bir idari soruşturma kapsamında Eren Üner'in ayrıntılı ifadesini aldığını bildirdi.

VIDEO KANITLAR ÜZERİNDEKİ İNCELEME: İSTANBUL'DA KOLLUK KUVVETLERİNİN HUKUKA AYKIRI GÜÇ KULLANIMI

Uluslararası Af Örgütü'nün Kanıt İnceleme Laboratuvarı tarafından incelenen video kanıtlar, hukuka aykırı güç kullanımına maruz kalan birçok kişinin polise direnmediğini ve hiçbir açık tehdit oluşturmadığını göstermektedir. Fiziksel şiddet, güç kullanımını düzenleyen uluslararası standartlar açıkça ihlal edilerek uygulandı ve genellikle kişilerin hareket kabiliyeti kısıtlandıktan sonra da devam etti. Bu eylemler münferit vakalar değildi; daha ziyade, görünüşe göre hiçbir açık tehdit oluşturmayan, çoğu barışçıl bir şekilde duran, geri çekilen veya halihazırda zapt edilmiş olan protestoculara karşı sistematik ve hedefli eylemlerdi. Uluslararası Af Örgütü, özellikle de direnmeyen veya halihazırda hareket kabiliyeti kısıtlanmış kişilere karşı uygulanan fiziksel şiddetin niteliğinin, zalimane, insanlık dışı ve alçaltıcı muamele eşliğini karşıladığını ve bazı vakalarda işkence kapsamına girebileceğini tespit etti.

Uluslararası Af Örgütü aynı zamanda, 19-26 Mart 2025 tarihlerinde İstanbul'daki Saraçhane Meydanı'nda kolluk kuvvetlerinin müdahalelerinin, protestocuların insan haklarını ihlal ettiğini gösteren 28 videoyu doğruladı. Çoğu **23 Mart**'taki protestolar sırasında kaydedilen bu videolar, kolluk görevlilerinin yaralama riskini sınırlandırmaya yönelik hiçbir makul çaba sarf etmeden, halihazırda dağılmakta olan kalabalığa karşı kinetik etkili mermiler kullandığını ve çok yüksek miktarda göz yaşartıcı gaz ve biber gazı sıkıldığını göstermektedir. Polis protestocuları coplarla ve çıplak elle defalarca fiziksel şiddete maruz bıraktı ve tekmeledi.

Uluslararası Af Örgütü tarafından doğrulanan video görüntüleri, **23 Mart**'ta Saraçhane'deki protestocuların tanıklıklarını doğrulamakta ve kolluk görevlilerinin genellikle uyarıda bulunmadan ve gerilimi azaltmak yönünde çaba göstermeden; son çare olarak değil, kalabalığı dağıtmak için standart araçlar olarak rutin bir şekilde kinetik etkili mermiler, göz yaşartıcı gaz ve biber gazı kullandığını göstermektedir. Bu silahlar genellikle, copla ve çıplak elle dayak ve tekmelemeyi de içeren diğer fiziksel şiddet türleriyle birlikte kullanılarak, barışçıl toplanma özgürlüğü ve işkence ve diğer türde muameleye karşı korunma haklarına saygı gösterilmediğini ortaya koydu.

⁵⁵ Saat 18.54'te hazırlanan 25/03/2025 tarihli ve 181734 numaralı adli muayene raporu, 'ensede ve sol omuzda multiple lineer hiperemik ve dermabreze alan izlendi' diye belirtmektedir. Rapor, Uluslararası Af Örgütü arşivinde mevcuttur. 25/03/2025 tarihli ve 181747 numaralı ikinci rapor ilkiyle çalışmakta ve darbe cebir izine rastlanmadığını ifade etmektedir. Bu rapor da arşivde mevcuttur.

⁵⁶ 26/03/2025 tarihli ve 5167 numaralı adli rapor. Arşivde mevcuttur.

⁵⁷ Dosya No: 2025/184 Esas

⁵⁸ <https://x.com/erenuner/status/1913957557430882465?s=46>. Eren Üner, X hesabının erişime engellemesinin ardından bir BlueSky hesabı açarak aynı ileti dizisini buradan da paylaştı: <https://bsky.app/profile/erenuner.bsky.social/post/3lo26qrmrtbk2p>

⁵⁹ <https://x.com/EmniyetGM/status/1914305177688932432>

Saraçhane'deki kemerlerin yakınında kaydedilen çok sayıda video, kolluk görevlilerinin doğrudan protestocuların üzerine göz yaşartıcı gaz kapsülleri ateşlediğini, protestocuların kafalarının hedef alındığı ve yakın mesafeden gaz sıkıldığı vakaların da buna dahil olduğunu göstermektedir. Videolar aynı zamanda hiçbir tehdit oluşturmeyen kişilere, çoğunlukla aşırı zarara yol açabilecek şekilde çok kısa mesafeden biber gazı sıkıldığını göstermektedir. Polis memurları, protestocular dağılmak üzere sırtları kolluk görevlilerine dönük halde birbirlerine sokulduğunda bile protestocuların kafalarına ve üst gövdelerine gaz sıkmaya devam etti.⁶⁰ 24 Mart akşamı kaydedilen bir video görüntüsü, protestocuların göz yaşartıcı gaz ve biber gazından etkilenmemek için burunlarını ve yüzlerini kapatarak kaçtığını, çevik kuvvet polislerinin ise kaçan ve hiçbir tehdit oluşturmeyen protestoculara karşı göz yaşartıcı gaz ve kinetik etkili mermiler kullandığını göstermektedir.⁶¹ Başka görüntüler de polisin, bazıları protestolara katılmış olan ancak hedef alındığı sırada yalnızca Saraçhane Parkı çevresinden yakınlardaki Vezneciler metro istasyonuna doğru yürümekte olan kişilere biber gazı sıkıldığını göstermektedir.⁶²

Gazeteciler de biber gazı kullanımı dahil gereksiz güç kullanımıyla hedef alındı.⁶³ **23 Mart**'ta paylaşılan bir videoda, bir grup medya çalışanının bir semazen gösterisini kaydettiği görülmektedir.⁶⁴ Bu videoda, diğer protestocular da görünüşe göre barışçıl bir protesto eylemiyle slogan atarken görülmektedir. Videoda görüldüğü üzere polis, protestoculara yakın mesafeden göz yaşartıcı gaz sıkarken gazetecilere de gaz sıkmaya başlıyor.

Saraçhane Parkı'ndaki protestolar sırasında polis, toplanmayı dağıtmak için rutin olarak kinetik etkili mermiler kullandı. Bu tür bir kullanım, az öldürücü silahların kullanımına ilişkin uluslararası yönergeler uyarınca hukuka aykırıdır.⁶⁵ Uluslararası Af Örgütü'nün ses ve görüntü incelemesi, **23 Mart**'ta polisin onlarca portatif fırlatıcı taşıdığını ve ateşlediğini göstermektedir. Kinetik etkili mermiler genellikle yakın mesafeden göz yaşartıcı gaz ve biber gazıyla birlikte sıkıldı. Polis bu silahları dağılmaya veya kaçmaya çalışan insanlara karşı kullandı. Örneğin, Saraçhane Parkı'nda kaydedilen 2:22 uzunluğunda bir videoda⁶⁶, protestocuların kaçarken görüldüğü yerde, göz yaşartıcı gaz ve biber gazı kullanımının yanı sıra yaklaşık iki dakika boyunca kinetik etkili mermilerin sesi duyulmaktadır. Videoda en az iki kişinin yaralandığı ve yerde yattığı görülebilmektedir. Polis aynı zamanda, hiçbir yakın tehdit oluşturmeyen kişilerin üzerine de kinetik etkili mermiler sıkı. Başka bir video, diğer protestoculardan uzakta, yerde tek başına olan bir kişiyi ve bu kişinin bulunduğu yöne en az yedi fırlatıcı ateş ederken onlarca polisin de ona doğru yaklaştığını göstermektedir.⁶⁷ Kinetik etkili mermilerin kullanımına ilişkin uluslararası yönergeler göre, bu mermiler yalnızca diğer yöntemler tükendiğinde ve başkalarına karşı ölüm veya ağır yaralama gibi ciddi bir tehdit oluşturan ve başka yöntemlerle zapt altına alınamayan kişiye karşı kullanılmalıdır.

23 Mart'ta Saraçhane'deki protestolara ilişkin video kanıtlar, kolluk görevlilerinin fiziksel şiddeti belirli bir tehdide karşı hedefli veya gerekli bir müdahale olarak değil, rutin bir dağıtma yöntemi olarak da kullandığını göstermektedir. Bu tür şiddet aynı zamanda protestoyu dağıtmak için göz yaşartıcı gaz, biber gazı ve kinetik etkili mermi kullanımını da içeriyordu.⁶⁸ Videoya kaydedilen birçok vakada polis, insanlara coplarla defalarca vururken, onları yerde tekmelerken ve yumruklarken görülmektedir.⁶⁹ Uluslararası Af Örgütü'nün video kanıtlar üzerinde yaptığı incelemenin gösterdiği üzere, bu tür hukuka aykırı güç kullanımına maruz kalanların çoğu gözaltına direnmiyor ve hiçbir açık tehdit oluşturmuyordu. Pek çok vakada protestocular polis müdahalesiyle karşılaşırken halihazırda geri çekilmekteydi veya zapt edilmişti.

Fiziksel şiddet, güç kullanımını düzenleyen uluslararası standartlar açıkça ihlal edilerek uygulandı ve genellikle kişilerin hareket kabiliyeti kısıtlandıktan sonra da devam etti. Bu tür müdahalelerin yaygınlığı aynı zamanda, polis faaliyetlerine ilişkin planlama, hazırlık ve uygulama aşamalarında gerekli tüm tedbirlerin alınması yoluyla insan hakları ihlallerini engelleme yetersizliği başta olmak üzere olası yapısal yetersizliklere işaret etmektedir.

⁶⁰ <https://x.com/rojdaaltintas/status/1903901911960461626>, <https://www.youtube.com/shorts/OsFbKPK0XR4>

⁶¹ <https://x.com/firatfstk/status/1904267879043744229?s=46&t=wbVdaG6MnHLns9nEBswmzA>

⁶² <https://x.com/defduckk/status/1903930263970722268>, <https://vimeo.com/1069713151>.

⁶³ <https://x.com/puleragama/status/1903931357979385997?t=mk4lriaZaEDcLa6DaYCKag&s=08>, <https://x.com/puleragama/status/1903851859367837978>

⁶⁴ <https://x.com/puleragama/status/1903851859367837978>

⁶⁵ <https://x.com/rojdaaltintas/status/1903901911960461626>, <https://www.instagram.com/serkanocak/reel/DHhWrozlLyT/>

⁶⁶ <https://vimeo.com/1068978779>

⁶⁷ <https://x.com/Ecumenopolis/status/1904135529353867561>

⁶⁸ <https://x.com/dokuz8haber/status/1905265380391518296?s=46>

⁶⁹ <https://x.com/t24comtr/status/1903866279422763184>, <https://x.com/puleragama/status/1903920945909137779>, <https://x.com/serkanocak/status/1903930020034437532>, <https://x.com/puleragama/status/1903919398986846225>, <https://x.com/puleragama/status/1903922796901564885>, <https://vimeo.com/1069055189>, <https://vimeo.com/1069714903>, <https://vimeo.com/1068978779>, <https://vimeo.com/1068979046>, <https://vimeo.com/1068979142>, <https://vimeo.com/1068979205>, <https://vimeo.com/1069052091>, <https://vimeo.com/1069055138>

Özellikle de direnmeyen veya halihazırda hareket kabiliyeti kısıtlanmış kişilere yönelik fiziksel şiddetin devamlı ve bariz bir biçimde sebepsiz oluşu, zalimane, insanlık dışı veya alçaltıcı muamele eşiğini karşılamaktadır ve bazı durumlarda işkence kapsamına girebilir. Örneğin bir videoda polis, protestocuları göz yaşartıcı gaz ve kinetik etkili mermilerle dağıtıyor ve ardından tekmelemeye başlıyor. Ayakta durduğu görülen bir protestocuyu yakalıyorlar ve çok sayıda polis memuru en az 13 kez ona vuruyor.⁷⁰ Saraçhane parkında ve çevresindeki sokaklardaki fiziksel şiddeti kayıt altına alan diğer videolarda da protestocuların yerlerde sürüklendiği, sırtlarına, üst gövdelerine ve kafalarına defalarca vurulduğu⁷¹, tekme atıldığı ve ardından yakın mesafeden biber gazı sıkıldığı görülmektedir.⁷²

İZMİR: FİZİKSEL ŞİDDET VE HUKUKA AYKIRI OLARAK TAZYİKLİ SU KULLANIMI

İzmir’de fotomuhabir olan ve Uluslararası Af Örgütü’yle görüşen M.K., **21 Mart**’ta Bayraklı ilçesindeki bir protesto sırasında fotoğraf çekerken polis tarafından nasıl kötü muameleye maruz bırakıldığını anlattı.⁷³ M.K., saat 22.30 civarında polisin protestoculara karşı göz yaşartıcı gaz ve kinetik etkili mermiler kullandığını söyledi. M.K., göz yaşartıcı gazın etkisiyle yere doğru eğildiğinde çelme takılarak yere düşürüldü. Yerde üç-dört polis memuru çevresini sardı ve onu birkaç kez tekmeledi. Kasığına vurulduğunu ve baldırının ağrıdığını hissetti. “Basın! Gazeteciyim ben, ne yapıyorsunuz? Kart boynumda” diye bağırdı. Bunun üzerine memurlar durdu ve basın kartına baktı. Üç gün sonra, 24 Mart’ta, M.K. evinde gözaltına alındı ve ‘terör örgütü propagandası yapmak’ ve ‘polise direnmek’ suçlarından İzmir Terörle Mücadele Şubesi’nde (TEM) sorgulandı. 27 Mart’ta, savcılık tarafından ifadesi alınmadan ve hakimliğe çıkarılmadan gözaltından serbest bırakıldı. Uluslararası Af Örgütü, M.K.’nin TEM’deki sorgusunda kasığına tekme atıldığını ve tekmeleyen memurların üzerinde herhangi bir sicil numarası görmediğini söylediği ifadesini inceledi.⁷⁴ Haziran başı itibariye gazeteci hakkında herhangi bir dava açılmadı.

Uluslararası Af Örgütü, **21 Mart**’ta Dokuz Eylül Üniversitesi’nin Tınaztepe kampüsündeki bir protestoya katılan öğretmen E.K. ile görüştü.⁷⁵ E.K., kampüsün çıkış kapısına geldiklerinde kapıda dört TOMA ve polis barikatı olduğunu, yürümelerinin engellendiğini söyledi. Yüksek basınç ayarlı en az iki TOMA doğrudan üst gövdelerine su sıktı. Protestocular tekrar polis barikatına yaklaştıklarında, E.K. polisin kalkanları arasında boşluk açarak kendisini kolundan yakaladığını ve çekerken copla vurduğunu aktardı. Yerde sürüklendiğini, sürüklenirken de birkaç polis memurunun ona yumruk ve tekme attığını söyledi. E.K. o gün diğer 11 protestocuyla birlikte gözaltına alındı. 21 Mart’ta Instagram’da paylaşılan, Uluslararası Af Örgütü tarafından doğrulanan bir video, E.K.’nin anlattığı olayı doğrulamaktadır. Video, Dokuz Eylül Üniversitesi’nin Tınaztepe kampüsü önünde protestocuların barışçıl bir biçimde yürüdüğünü ve burada araçlardan kalabalığın üzerine su sıkıldığını göstermektedir. En az iki vakada, tazyikli su kişilerin kafaları da dahil üst gövdelerini hedef aldı.⁷⁶

Tazyikli su yalnızca kesin olarak tanımlanmış koşullar altında ve kullanımının meşru bir kolluk hedefi doğrultusunda yasal, gerekli ve orantılı olduğu durumlarda kullanılmalıdır.⁷⁷ Yüksek basınç ayarlı tazyikli su kullanımı, artık belirli kişilerin hedef alınmasıyla kontrol altına alınamayan yaygın şiddet vakalarıyla sınırlandırılmalı, polis hiçbir zaman yakın mesafeden veya hareket edemeyecek durumdaki kişileri hedef almamalı ve insanların kafalarına veya yüzlerine doğru tazyikli su sıkılmamalıdır. Barışçıl bir toplanmaya katılanları dağıtmak için yüksek basınç ayarlı tazyikli su kullanımı her koşulda orantısız ve hukuka aykırıdır.

Uluslararası Af Örgütü, **21, 22 ve 26 Mart** tarihlerinde İzmir’de gerçekleştirilen protestolar sırasında hukuka aykırı olarak tazyikli su kullanımını da belgeledi. **21 ve 22 Mart**’ta İzmir’in Bayraklı ilçesindeki protestolar sırasında canlı yayınlanan, doğrulanmış iki YouTube videosunda⁷⁸ polis memurlarının protestoculara karşı fiziksel şiddet de dahil çeşitli bastırma eylemlerinde bulunduğu ve göz yaşartıcı gaz, biber gazı ve tazyikli su kullandığı görülmektedir. **21 Mart**’ta Folkart binası yakınında kaydedilen video görüntüleri, protestocular büyük oranda barışçıl olduğu halde polisin tazyikli su kullanımına

⁷⁰ <https://x.com/dokuz8haber/status/1905265380391518296?s=46>

⁷¹ <https://vimeo.com/1069714903>, <https://x.com/puleragama/status/1903920945909137779>, <https://vimeo.com/1068979046>
<https://x.com/puleragama/status/1903922796901564885>, <https://x.com/serkanocakkk/status/1903930020034437532>

⁷² <https://vimeo.com/1069055189>, <https://x.com/puleragama/status/1903919398986846225> <https://x.com/evrenselgzt/status/1903934346043466001>, <https://vimeo.com/1069055138>

⁷³ Telefon görüşmesi, 8 Nisan 2025.

⁷⁴ İzmir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi ifade tutanağı, 25 Mart 2025.

⁷⁵ Telefon görüşmesi, 10 Nisan 2025.

⁷⁶ <https://www.instagram.com/reel/DHdxKjFoFvY/?igsh=MXJ5cWFtdHBsMWxibA%3D%3D>

⁷⁷ Bkz. <https://www.amnesty.nl/content/uploads/2024/03/Water-cannon-1.pdf?x58675>

⁷⁸ https://www.youtube.com/watch?v=IDsfci8tbcw&ab_channel=AnkaHaberAjans%C4%B1 ve https://www.youtube.com/live/c9olv23NI_Q

devam ettiğini gösteriyor. Videoda aynı zamanda polisin, hiçbir belirgin şiddet tehdidi oluşturmadıkları halde, görünüşe göre küçük protestocu grupları seçerek üzerlerine tazyikli su sıkıdığı görülmektedir.

Uluslararası Af Örgütü, kolluk görevlilerinin tazyikli su kullanımının uluslararası standartları karşılamadığını belgeledi. Kolluk görevlileri, örneğin kaçış yolu olmadan bir duvarın önünde mahsur kalan kişilere karşı tazyikli su kullanarak yaralanma riskini artırdı ve gerilimi daha da tırmandırdı. Polis, İzmir’de daha küçük protestocu gruplarına karşı da yüksek basınçlı su kullandı. **26 Mart**’ta paylaşılan ve Uluslararası Af Örgütü tarafından doğrulanan bir video⁷⁹, üzerinde T39, T34, T36 ve T28 yazılı en az dört TOMA’nın, Atatürk Caddesi’nden Alsancak tren istasyonuna doğru kaçmaya çalışan yaklaşık 10 kişilik bir gruba doğru su sıkıdığını göstermektedir. Ardından en az iki araç da yaklaşık 20 kişilik bir başka grubun bulunduğu yöne doğru su sıkılmaya başladı ve en az 5 ila 10 kişi, suyun kuvvetinden kaçamayacak şekilde bir duvarın önünde sıkıştı.

Uluslararası Af Örgütü, kolluk görevlilerinin müdahalelerinin bazı vakalarda tamamen gereksiz, diğerlerinde ise aşırı ve orantısız olduğundan kaygı duymaktadır. Polisin tazyikli su kullanımı yasada açık ve net olarak düzenlenmeli, meşru bir amaca hizmet etmeli ve bu amaca ulaşmak için gerekli ve orantılı olanın ötesine geçmemelidir. Tazyikli su kullanımı muhakkak, bir toplantı ve gösteri yürüyüşü bağlamındaki şiddet düzeyi, kolluk görevlilerinin doğrudan yalnızca şiddete başvuran kişileri hedef alarak tehdidi kontrol altına alamayacağı boyutlara ulaştığında, şiddet eyleminde bulunan kişileri dağıtmak için gerekli olduğu koşullarla sınırlandırılmalıdır. İzmir’de kaydedilen mevcut video görüntülerine ilişkin inceleme, protestocuların kolluk görevlilerine karşı böyle bir tehdit oluşturmadığını göstermektedir. Bazı vakalarda, küçük grupların birtakım nesneler fırlattığı veya yola çöp kutuları gibi eşyalar yerleştirdiği görülse de görünüşe göre bunlar münferit eylemlerdi. Polis, bu tür eylemlerden sorumlu olanları tespit etmek ve ayırmak yerine, gözle görülür şekilde barışçıl olan ve hiçbir açık tehdit oluşturmayan kişiler de dahil toplanan herkese güç kullanımıyla karşılık verdi. Dahası, kişilerin üst gövdelerine ve kafalarına doğru yüksek basınç ayarlı su sıkmak ve bir duvarın önünde sudan kaçış olanağı olmadan sıkışık kalan protestoculara karşı tazyikli su kullanmak, bu silahın aşırı zarara yol açmak konusunda yüksek risk taşıyan sorumsuzca kullanımıdır.⁸⁰

ANKARA: AZ ÖLDÜRÜCÜ SİLAHLARIN HUKUKA AYKIRI KULLANIMI

18 yaşındaki Orta Doğu Teknik Üniversitesi öğrencisi N.E., protestoların ilk günü olan **19 Mart**’ta üniversite öğrencileri kampüsten Ankara’nın Kızılay ilçesine doğru yürürken polis tarafından durdurulduğunda elinin nasıl kırıldığını anlattı.⁸¹ Kalabalık polis kordonunu geçmeye çalıştığında izdiham çıktı, N.E. yere düştü ve insan yığınının altında kaldı. Sonradan hastaneye gittiğinde sağ eline ‘boksör kırığı’ tanısı konuldu. N.E., insanların ağırlığı altında kaldığını, boğuluyormuş ve ölecekmış gibi hissettiğini söyledi. N.E., iki gün sonra, 21 Mart’ta hastaneye ikinci gidişine kadar elinin kırıldığını fark etmediğini, hastanedeki tomografi çekiminin elinde kırık ve çatlak olduğunu doğruladığını belirtti. N.E. darp raporu almamış ve memurların o günkü eylemleriyle ilgili şikayette bulunmamıştı; çünkü “bir şey çıkmayacağını biliyordum” dedi.

Uluslararası Af Örgütü, **23 Mart**’ta Kızılay ilçesinde, Atatürk Bulvarı ile Meşruiyet Caddesi kesişiminde gözaltına alınırken ayağı TOMA ile ezilen üniversite öğrencisi Ö.T. ile de görüştü.⁸² Ö.T., siyah giyinmiş, siyah kar maskeli ve üzerinde polis yazısı olmayan polis memurlarının kendisini saat 23.00 civarında gözaltına aldığını ve onu sürükledikleri sırada bir TOMA’nın sol ayağını ezerek Lisfranc yaralanmasına⁸³ yol açtığını anlattı. Acıyla çığlık attı ve memurlara ayağının ezildiğini söyledi, ancak anlattığına göre memurlar ona “TOMA’nın yanında ne işin var lan?” diyerek bağırıyorlardı. Ö.T., “Ambulans istedim, hastaneye gitmek istedim. Sol ayağım ezilmiş haldeyken beni gözaltı aracına kadar 15 metre yürüttüler ve gözaltı aracına yaslayıp kafamı birkaç kere gözaltı aracına vurdular, ters kelepçe taktılar. Ayağımı TOMA ezdi diye bağırmaya devam ettim. ‘Ayağınızı TOMA ezse böyle duramazsın’ diye bağırıyorlardı. Gözaltı aracının merdivenine çıkmamı istediler de ayağıma basamıyorum diye çıkmak için yardım istedim, kolumdan tutmak yerine kaldırıp aracın içine fırlattılar. Araçta da hastaneye gitmek istediğimi, ambulansa ihtiyacım olduğunu söyledim, görmezden geldiler. [...] Yaklaşık bir saat sonra GMK [Gazi Mustafa Kemal] Hastanesi’ne geçtik, hastanede bir tedavi görmedim. [...] Tomografi çekildim ve bir saat sonra çıkan tomografi sonucunda kırık yoktu. Sadece ezilmiş denilerek gözaltı aracına alındım. Gözaltı aracıyla Ankamall yakınında Emniyet Müdürlüğü’ne geldik” dedi. Ö.T. defalarca hastaneye gitmek istediğini söylemesinin ardından nihayet sabah 06.00’da hastaneye götürüldü ve bir saat sonra, 07.00’de bir doktor tarafından muayene edildi. Uluslararası Af Örgütü, Ö.T.’nin kangren ve hastanede yatılı tedavinin engellenmesi için acil ameliyat gerektiren yaralanmasını doğrulayan

⁷⁹ <https://x.com/feroadiguzell/status/1905017060586860626>

⁸⁰ https://www.youtube.com/watch?v=lDsfci8tbcw&ab_channel=AnkaHaberAjans%C4%B1, https://www.youtube.com/live/c9olv23NI_Q

⁸¹ Telefon görüşmesi, 9 Nisan 2025.

⁸² Teams uygulamasıyla görüntülü görüşme, 3 Nisan 2025.

⁸³ <https://orthoinfo.aaos.org/en/diseases--conditions/lisfranc-midfoot-injury/>

adli muayene raporunu inceledi. 15 Nisan 2025 tarihinde, Ankara Barosu'ndan avukatlar Ö.T. lehine suç duyurusunda bulundu ancak açıklamanın yayımlandığı tarihte suç duyurusu henüz sonuçlanmamıştı.⁸⁴

Uluslararası Af Örgütü aynı zamanda Ankara'da hukuka aykırı olarak tazyikli su kullanımını gösteren iki videoyu da doğruladı. **23 Mart**'ta kaydedilen doğrulanmış bir videoda⁸⁵, Cemal Gürsel Caddesi'nde bir kişi iki TOMA'dan kaçarken görülebilmektedir. Araçlar görünüşe göre bu kişiyi takip ederek orta-yüksek basınçlı su sıkmakta, ancak tazyikli su kullanımı haklı gösterebilecek bir şiddet olayı görülmemektedir. **26 Mart**'ta Vimeo'da paylaşılan bir diğer videoda⁸⁶, Güvenpark yakınındaki Atatürk Caddesi'nde toplanan barışçıl kalabalığın üzerine tazyikli su sıkıldığı görülmektedir. Tazyikli su yalnızca ciddi bir kamu düzensizliğinin yaşandığı durumlarda ve yalnızca yaygın şiddet eylemlerinde bulunan kalabalığı dağıtmak amacıyla kullanılmalıdır. Halihazırda dağılmakta olan kişilere karşı, özellikle de yakın mesafeden kullanılmamalıdır.

KOCAELİ: AZ ÖLDÜRÜCÜ SİLAHLARIN HUKUKA AYKIRI KULLANIMI

Uluslararası Af Örgütü, **23 Mart**'ta Kocaeli'ndeki protestoya katılan ve saat 20.30 civarında protesto alanına gelen 20 yaşındaki öğrenci D.Ş. ile görüştü.⁸⁷ D.Ş., mitingdeki konuşmalar sona erdikten kısa bir süre sonra bazı protestocuların yürümek istediğini ve kendisinin çok yakınında bulunduğu polis sırasıyla karşılaştıklarını anlattı. Kalabalığın içinde bazı kişiler barikatı itti ve polis göz yaşartıcı gaz kullandı. D.Ş., alandan çıkmayı başararak bir büfeye gitti. Bir süre sonra, evine gitmek üzere büfeden çıktı ancak anlattığına göre sivil giyimli polis memurları olduğunu daha sonra fark ettiği kişiler tarafından durduruldu ve diğer bir üniformalı memur yanlarına geldi. D.Ş., iki polis memurunun kendisini kollarından, ikisinin de bacaklarından yakaladığını, sürüklediğini, bu esnada beşinci bir memurun da beline ve kalçasına tekme attığını söyledi. Önce sağlık muayenesine, ardından emniyet müdürlüğüne götürüldü. Hastanedeki muayene sırasında iki erkek polis memurunun odada olduğunu, doktorun herhangi bir şikayeti olup olmadığını sorduğunu ancak kendisini muayene etmediğini söyledi. D.Ş., o gün, sağlık muayenesinin polis memurları odada bulunmadan yapılması gerektiğini bilmediğini belirtti.

GÖZALTINA ALINAN ÖĞRENCİLER HAKKINDA AÇILAN DİSİPLİN SORUŞTIRMALARI

27 Mart'ta, Kocaeli Emniyet Müdürlüğü, Kocaeli Üniversitesi'ne yazı göndererek 2911 Sayılı Kanun ile 'kamu malına zarar vermek' ve 'kamu görevlisine görevini yaptırmamak için direnmek' suçlarından haklarında dava açılan 32 öğrencinin ismini bildirdi.⁸⁸ 5 Mayıs'ta üniversitedeki disiplin soruşturması sorgularına katılan bir avukat, Uluslararası Af Örgütü'ne, öğrencilere hangi protestolara katıldıkları, kolluk görevlilerine direnip direnmedikleri ve protestoların yasadışı olduğunu bilip bilmedikleri gibi sorular sorulduğunu söyledi. Öğrencilerin disiplin soruşturmalarına yol açabilecek eylemlerinin tanımı ve bunlara bağlı yaptırımlar, yükseköğretimle ilgili davranışları ve üniversite yerleşkelerinde gerçekleştirilen eylemleri konu eden Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği'nde⁸⁹ açıklanmaktadır. Yönetmeliğin 10. Maddesi, 'öngörülmemiş disiplin suçları' gibi oldukça geniş bir başlık taşımakta ve şöyle belirtmektedir: "Yükseköğretim kurumundan uzaklaştırma ve çıkarma cezasını gerektiren disiplin suçları dışında, uyarma ve kınama cezası verilmesini gerektiren eylemlere nitelik ve ağırlıkları itibarıyla benzer eylemlerde bulunanlara da aynı türden disiplin cezaları verilir." Disiplin soruşturmaları, bu açıklamanın yayımlandığı tarihte henüz sonuçlanmamıştı. Uluslararası Af Örgütü aynı zamanda Emniyet Müdürlüğü'nden yurtlara gönderilen benzer yazıların ardından Kocaeli'nde bir öğrenci yurdunda kalan 18 öğrenci hakkında da soruşturma açıldığını ve soruşturma sonucunda yurt odalarından atılabileceklerini öğrendi. Açıklamanın yayımlandığı tarihte henüz bir yurttan atılma vakası gerçekleşmemişti.

⁸⁴ Ankara Barosu, 9 Nisan 2025 tarihinde vakayla ilgili ayrıntılı bir açıklama yayımlayarak Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunacaklarını açıkladı. <https://ankarabarusu.org.tr/duyuru/e787a7f4-1533-11f0-98ec-000c29c9dfce>

⁸⁵ <https://vimeo.com/1069719790>

⁸⁶ <https://vimeo.com/1069710654>

⁸⁷ Telefon görüşmesi, 1 Nisan 2025.

⁸⁸ Uluslararası Af Örgütü, Kocaeli Emniyet Müdürlüğü'nün 20, 21, 23, 24 ve 25 Mart'taki protestolar ve gözaltına alınan öğrencilerle ilgili mektubunu inceledi ancak üniversiteye bildirilen isim listesini görmedi.

⁸⁹ Yükseköğretim Kurumları Öğrenci Disiplin Yönetmeliği, <https://resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/08/20120818-12.htm>. Yönetmeliğin 4. ve 9. Maddeleri, disiplin suçlarını ve bu suçlar için öngörülen cezaları açıklamaktadır.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ ANAYASASI'NDA VE ULUSLARARASI İNSAN HAKLARI HUKUKU VE STANDARTLARINDA BARIŞÇIL TOPLANMA ÖZGÜRLÜĞÜ HAKKI

Barişçil toplanma özgürlüğü hakkının kullanımı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın⁹⁰ 34. Maddesi ile güvence altına alınmıştır. Bu madde, "Herkes, önceden izin almadan, silahsız ve saldırısız toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahiptir" diye belirtmektedir. Anayasanın 34. Maddesi, toplanma özgürlüğünün ancak "milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlığın ve genel ahlâkın veya başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla ve kanunla" sınırlanabileceğini ifade eder. Ayrıca, 2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'nun⁹¹ 3. Maddesi, herkesin önceden izin almaksızın toplanma ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkına sahip olduğunu belirtmektedir.

Barişçil toplanma özgürlüğü hakkı; İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (İHEB)⁹² Madde 20, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi (ICCPR)⁹³ Madde 21 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS)⁹⁴ Madde 11 de dahil olmak üzere tüm önemli uluslararası hukuk belgelerinde ve sözleşmelerinde evrensel olarak tanınmaktadır. Bir "toplama" genel olarak, iki veya daha fazla kişinin belirli bir amaç doğrultusunda özel, kamusal veya çevrimiçi bir alanda (veya ister açık ister kapalı alanda olsun, bunların birleşiminde) bir araya gelmesi olarak anlaşılmaktadır. Toplanmalar (yürüyüşler, işgaller ve kamp kurma da dahil) farklı şekillerde yapılabilir ve uzun vadeli olabilir. Farklı amaçlara (eğlence, eğitim, kültür, spor ve ticaret gibi) hizmet edebilirler. Toplanmaların çoğu dış kitleye bir mesaj iletmeye çalışsa da bu tür bir ifade amacı bir toplanmanın gerekli bir unsuru değildir.

Türkiye, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'ne ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf devlet olarak, barişçil toplanma özgürlüğü hakkının kullanımına saygı gösterilmesini ve bu hakkın ayırım yapılmaksızın kullanılabilmesini sağlamakla yükümlüdür. Devletin, bu yükümlülüğüne uymak için barişçil toplanma özgürlüğü hakkına saygı gösterme ve hakkın kullanımını ihlal eden her türlü müdahaleden kaçınma görevi vardır. Dolayısıyla, yetkililer, gerekli olduğu durumlar dışında insanların haklarını engellememeli, aksatmamalı ve kısıtlamamalıdır. Ayrıca devlet, barişçil toplanma özgürlüğü hakkının kullanımını diğer kişilerin ve grupların müdahalesine karşı korumak için gerekli tüm tedbirleri almak ve insanların barişçil toplanma özgürlüğü hakkını fiilen kullanabildiği ve bu haktan yararlanabildiği bir ortam oluşturarak barişçil toplanma özgürlüğü hakkının gereğini yerine getirmek, özellikle de hakkın kullanımını, katılımcıların amaçlarına ulaşmalarını mümkün kılacak şekilde kolaylaştırmak konusunda pozitif yükümlülüğe sahiptir.

Venedik Komisyonu ve Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu'nun (AGİT-DKİHB) *Barişçil Toplanma Özgürlüğüne İlişkin Rehber İlkeleri*,⁹⁵ barişçil toplanmalar yararına karine, kendiliğinden gelişen ve bildirimsiz toplanmalar da dahil barişçil toplanma hakkını korumak ve kolaylaştırmak konusundaki pozitif yükümlülük, iç hukuktaki ilgili yasal hükümlerin uluslararası hukuka ve eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkelerine uygun olması zorunluluğu gibi devletlerin temel yükümlülüklerine yer vermektedir. Ayrıca, kolluk kuvvetleri yetkilileri insan haklarına dayalı bir yaklaşımı benimsemeli ve bu anlamda özellikle barişçil toplanmaları kolaylaştırma ve koruma görevlerini göz önüne almalı; mutlak surette kaçınılmaz olmadığı sürece güç kullanmamalı; güç kullanımının itidal, orantılılık, hasarı en aza indirme ve yaşamı koruma ilkelerine uygun olmasını güvence altına almalı ve kolluk personelinin eylemlerine ilişkin hesap verebilirliği sağlamalıdır.⁹⁶

SONUÇ

Uluslararası Af Örgütü'nün Mart 2025'te İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Ekrem İmamoğlu'nun gözet altına alınması ve tutuklanmasının ardından ülke genelinde düzenlenen protestolar bağlamındaki polis uygulamalarına ilişkin araştırması, polisin protestolar sırasında ve sonrasında açıkça, bazı durumlarla işkence ve diğer türde kötü muamele kapsamına giren hukuka aykırı güç kullanımı vakalarını tespit etti. Bu bahiste, protestoların büyük oranda barişçil olduğunu kaydetmek önemlidir. Valiliklerin önceden çıkardığı, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca protestoların kısıtlanmasına ilişkin üç aşamalı testten geçemeyen; yani kısıtlamaların yasal dayanağı olması, meşru bir amaca hizmet etmesi ve bu amaç

⁹⁰ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, https://www.anayasa.gov.tr/media/7258/anayasa_eng.pdf

⁹¹ Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu, 1983, 2911 Sayılı Kanun (30 Temmuz 2003 tarihli değişiklik ile), <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2911.pdf>

⁹² <https://www.un.org/en/about-us/universal-declaration-of-human-rights>

⁹³ <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/international-covenant-civil-and-political-rights>

⁹⁴ <https://www.coe.int/en/web/human-rights-convention>

⁹⁵ Avrupa Hukuk Yoluyla Demokrasi Komisyonu (Venedik Komisyonu) Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı/Demokratik Kurumlar ve İnsan Hakları Bürosu'nun (AGİT-DKİHB), *Barişçil Toplanma Özgürlüğüne İlişkin Rehber İlkeler* (3. Baskı), 15 Temmuz 2020, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2019\)017rev-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2019)017rev-e)

⁹⁶ Uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarının kapsamlı bir değerlendirmesi için bkz. Uluslararası Af Örgütü: *Barişçil toplanma özgürlüğü hakkına ilişkin rehber ilkeler*, Kasım 2024, İndeks: ACT 30/8426/2024 <https://www.amnesty.org/en/documents/act30/8426/2024/en/>

doğrultusunda gerekli ve orantılı olması hususlarını karşılamayan genel yasak kararları, protestolara kapsamlı ve geniş çaplı kısıtlamalar getirdi. Bu yasaklar, bir hafta boyunca her akşam gerçekleştirilen, büyük oranda barışçıl kitlesel mitinglere uygulandığından açıkça orantısız ve yersizdi. Ayrıca, devletlerin barışçıl toplanmalarla ilgili yükümlülüklerinin, diğer standartların yanı sıra, bir etkinlik sona erdikten sonra katılımcılarından alandan ayrılmasının kolaylaştırılmasını da kapsadığı hatırlandığında, kolluk görevlilerinin resmi CHP mitingleri sona erdikten sonra başvurduğu zor kullanmaya dayalı müdahaleler de bazı vakalarda tamamen gereksiz, diğerlerinde ise açıkça aşırıydı.⁹⁷

İlaveten, İstanbul Valiliği'nin kente giriş ve çıkışları oldukça geniş ifade edilmiş gerekçelerle kısıtlaması, uluslararası insan hakları hukuku uyarınca barışçıl toplanma ve serbestçe dolaşma özgürlüğü haklarına yönelik bir diğer yersiz müdahale kapsamındaydı.

Uluslararası Af Örgütü tarafından toplanan tanıklıklar, polisin toplananları dağıtmadan önceki uyarılarının, protestoların katılımcılarına alandan güvenli ve gönüllü bir şekilde ayrılmaları için yeterli zaman tanımamaya hem iç hukukun hem de uluslararası standartların gereklerini karşılamakta devamlı yetersiz kaldığını göstermektedir. Görüşülen protestocuların büyük çoğunluğunun duymadığını ifade ettiği uyarılar ile müdahale arasındaki kısa süre ve güç kullanımı, panik ve yaralanma olasılığını artırdı ve görüşülen birçok kişi, müdahalenin ardından alandan kaçma telaşıyla yaralandığını bildirdi.

Aynı protestolar sırasında kaydedilen video görüntüleri üzerindeki inceleme, Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü kişilerin tanıklıklarını doğruladı. Görüntüler, polisin hukuka aykırı olarak az öldürücü silahlar kullanmanın yanı sıra protestocuları copla ve çıplak elle fiziksel şiddete maruz bıraktığını, tekmelediğini, yerde sürüklediğini ve böylelikle ızdıraba ve yaralanmalara yol açtığını göstermektedir. Kinetik etkili mermiler hiçbir zaman barışçıl protestocuları dağıtmak için kullanılmamalı; yalnızca şiddet tehdidini ortadan kaldırmak için daha az zarar verici başka bir yöntem olmadığında, başkalarına karşı ciddi şiddet eyleminde bulunan kişileri hedef alacak şekilde kullanılmalıdır. Buna karşın, Uluslararası Af Örgütü, Kanıt İnceleme Laboratuvarı'nın incelediği videoların da gösterdiği üzere, polisin onlarca örnekte barışçıl protestoculara karşı kinetik etkili mermi kullandığını ve bazı durumlarda kafalarını hedef alarak, görüşülen en az yedi protestocunun yaralanmasına yol açtığını belgeledi. Polisin hukuka aykırı bir şekilde az öldürücü silah kullanımı, göz yaşartıcı gaz, biber gazı ve tazyikli suyun yersiz ve sorumsuz bir biçimde kullanılmasıyla daha da belirginleşti. Bu hukuka aykırı eylemlerin bazıları işkence ve diğer türde muamele kapsamına girebilir ve hızlı, etkili, bağımsız ve tarafsız soruşturmalara tabi olmalıdır. İnsan haklarını suistimal ettiği tespit edilen kolluk görevlileri de adil yargılanmak üzere adalet önüne çıkarılmalıdır.

BM İşkenceye Karşı Komite'nin 2024 yılında Türkiye'ye ters kelepçe kullanımını yasaklama tavsiyesinde bulunmasına rağmen polis rutin olarak ters kelepçe kullandı. Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü protestocuların tamamı, gözaltına alındıkları sırada polis tarafından ters kelepçelendi; bu kişiler, kelepçenin ızdırap verecek ölçüde sıkı bir şekilde takıldığını ve uzun süre elleri kelepçeli halde tutulduklarını ifade etti. Kaygı verici bir husus olarak, gözaltına alınanların erişilebilir en yüksek sağlık standardından yararlanma ve işkence ve diğer türde kötü muameleden uzak olma hakları, sağlık muayenelerinin polis memurlarının bulunmadığı bir ortamda, birebir ve mahrem olarak yapılmasını gerektirirken, Uluslararası Af Örgütü'nün görüştüğü en az üç protestocu özellikle, tıbbi tedavi gördükleri sırada gizlilik ve mahremiyet haklarının, hastanedeki doktorlarca yaralarının incelendiği ve tedavi edildiği odadan çıkmayan polis memurları tarafından ihlal edildiğini belirtti.

TAVSİYELER

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NA;

- Genel yasaklar barışçıl toplanma hakkına yönelik orantısız bir kısıtlama olduğundan barışçıl protestolara genel yasaklar getirmekten kaçınılmalı ve barışçıl toplanma hakkının kullanımı engellenmek ve kısıtlanmak yerine, hakkın kullanımına olanak tanıyan bir yaklaşım benimsenmelidir. Barışçıl toplanma hakkına yönelik tüm kısıtlamalar katılımcıların davranışlarına veya söz konusu toplanmaya ilişkin bir değerlendirmeye dayanmalı ve kısıtlamaların yasal dayanağı olmasını, bir veya birden fazla meşru amaca hizmet etmesini ve bu amaç(lar) doğrultusunda gerekli ve orantılı olmasını gerektiren üç aşamalı testi geçmelidir.
- Kolluk görevlilerinin her türlü güç kullanımının yasallık, gereklilik, orantılılık, ihtiyat ve ayrımcılık yapmama temel ilkelerine uyması sağlanmalıdır.

⁹⁷ 37. Genel Yorum (2020), para. 33

- Barışçıl toplanmaların dağıtılmaması sağlanmalıdır. Kolluk görevlileri, bir toplanmanın barışçıl niteliğini kaybetmesi (yani toplanma içerisinde şiddetin açıkça yaygınlaşması) halinde veya yakın bir ciddi şiddet tehdidinin hedefli gözaltılar gibi daha orantılı tedbirlerle makul bir biçimde ortadan kaldıramayacağını gösteren açık kanıtların varlığında toplanmayı dağıtabilir; ancak kural olarak yetkililer, iç hukuk gereğince yasadışı olarak değerlendirilen toplanmalar da dahil olmak üzere barışçıl toplanmaları dağıtmamalıdır.
- Dağıtma kararının yasalık, gereklilik ve orantılılık ilkelerine uyması, kolluk görevlileri tarafından protestocuların dağılmaları yönünde açık uyarılar yapılması ve bunların duyulabilir olması, işitme engelliler için de uygun eşdeğer araçlarla uyarı yapılması sağlanmalıdır. Katılımcılara dağılmaları için yeterli süre tanınmalıdır. Ayrıca, kolluk görevlilerinin buna bağlı her türlü güç kullanımının kendisi mutlaka gerekli ve orantılı olmalı, güç kullanılması halinde de kolluk görevlileri itidalli davranmalı ve hasar ve yaralanmaları en aza indirmelidir.
- Protestolar bağlamında polislik görevi yapan tüm kolluk görevlilerinin üniforma ve kasklarında ayırt edici numaraların olması sağlanmalıdır.
- Kinetik etkili mermilerin barışçıl protestoları dağıtmak amacıyla kullanılmasına son verilmeli, kinetik etkili mermilerin yalnızca başkalarına karşı ciddi şiddet eylemlerinde bulunan kişilere karşı ve yalnızca tehdidi durdurmak için daha az zararlı diğer yöntemler mevcut olmadığında kullanılması sağlanmalıdır.
- Tazyikli suyun yalnızca kesin olarak tanımlanmış koşullar altında ve yalnızca başkalarına karşı yaygın şiddet eylemlerine daha az zararlı yöntemlerle müdahale edilemediğinde bu eylemleri durdurmaya yönelik meşru bir kolluk hedefi doğrultusunda yasal, gerekli ve orantılı olduğu durumlarda kullanılması; yeterli dağıtma ve çıkış yollarının mevcut olması ve hiçbir koşulda toplanmanın dağılamayacağı kapalı alanlarda veya yerlerde kullanılmaması; kullanılmadan önce toplanmanın katılımcılarına uyarı yapılması; kişileri hiçbir zaman yakın mesafeden hedef almaması ve kafalarına doğrultulmaması sağlanmalıdır.
- Barışçıl protestoları dağıtmak amacıyla göz yaşartıcı gaz kullanımı yasaklanmalı ve gaz kapsüllerinin hiçbir zaman protestocuların gövdelerine doğrultulmaması sağlanmalıdır.
- Biber gazının yalnızca şiddetle direnen veya başka bir şekilde şiddete başvuran kişilere karşı ve yalnızca ciltte yanma veya gözlerde darbe yaralanması gibi aşırı zararı önleyen güvenli bir mesafeden kullanılması sağlanmalıdır.
- Özellikle uzun süreli ve aşırı sıkı plastik kelepçe kullanımı ve ters kelepçe gibi gereksiz acıya ve ızdıraba yol açan zapt etme tekniklerinin kullanımı yasaklanmalıdır.
- Gözaltındaki tüm kişilerin sağlık muayenelerinin İstanbul Protokolü'ne uygun olarak yapılması, özellikle de doktorların gözaltındaki kişileri birebir ve kapsamlı olarak muayene edebilmesi sağlanmalıdır.
- Türkiye'nin uluslararası insan hakları yükümlüklerine uymasını sağlamak adına bir ölçüt olarak Uluslararası Af Örgütü'nün Barışçıl Toplanma Özgürlüğü Hakkına İlişkin Rehber İlkeleri'nde açıklandığı üzere barışçıl toplanma hakkının kullanımını korumaya ve kolaylaştırmaya yönelik uluslararası insan hakları hukuku ve standartlarına dayalı açık yönergeler oluşturulmalı ve protestolar bağlamındaki polis uygulamalarından sorumlu tüm kolluk görevlilerinin ilgili tüm konularda eğitilmeleri ve güncel tutulmaları sağlanmalıdır.
- Toplanmaları düzenleyen yasa ve yönetmeliklerde dağıtmanın son çare tedbiri olarak kabul edilmesi sağlanmalı ve toplanmaların (istisnai olarak) dağıtılması konusunda uluslararası insan hakları hukuku ve ilkelerine uygun kapsamlı yönergeler geliştirilmelidir. Güç kullanımı söz konusu olduğunda, yönergeler gücü tek ve ilk akla gelen taktik olarak görmek yerine, güç kullanımından kaçınma ihtiyacını vurgulamalıdır. Güç kullanımı yönergeleri kesin olmalı ve güç kullanımına başvurma ihtiyacından nasıl kaçınılacağını yanı sıra gücün hangi durumlarda kullanılabileceğini, hangi durumlarda ise kullanılamayacağını düzenlemelidir. Bu yönergeler kamuoyunun erişimine açılmalıdır.
- Toplanmalar bağlamındaki polis uygulamalarının, Kolluk Kuvvetleri Görevlileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri, Kolluk Faaliyetlerinde Az Öldürücü Silahlara İlişkin Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yönergesi ve Kolluk Görevlilerinin Barışçıl Protestolar Bağlamında İnsan Haklarını Geliştirmeleri ve Korumalarına İlişkin Örnek Protokol gibi uluslararası insan hakları standartlarına uygun olarak yürütülmesi için tüm kolluk görevlilerinin zorunlu ve kapsamlı eğitimlere tabi olması sağlanmalıdır. Uluslararası Af Örgütü'nün, Kolluk Kuvvetleri Görevlileri Tarafından Güç ve Ateşli Silah Kullanımına İlişkin BM Temel İlkeleri Hakkında Uygulama Rehberi, Türkiye'nin uluslararası insan hakları yükümlüklerine uymasını sağlamak adına bir ölçüt olarak kullanılabilir.

- BM Sözleşme Mekanizmaları'nın ve BM İşkenceye Karşı Komite'nin işkence ve diğer türde kötü muamelenin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasına ilişkin tavsiyelerine uyulmalı ve bunlar hayata geçirilmelidir.

YARGI YETKİLİLERİNE;

- Kolluk görevlileri tarafından protestoculara yönelik cinsel şiddet ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet tehditleri ve işkence ve diğer türde kötü muamele de dahil tüm hukuka aykırı güç kullanımı ve diğer insan hakları ihlalleri iddiaları hakkında etkili, bağımsız, tarafsız ve hızlı soruşturmalar yürütülmeli ve etkilenenlere tazminat sağlanmalıdır.
- Yalnızca barışçıl toplanma hakkını kullandığı için cezai suçlamalar isnat edilen tüm protestocular hakkındaki suçlamalar derhal ve koşulsuz olarak düşürülmelidir.